

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ'

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 7 ΤΟΥ ΗΛΩΝΑΡΗ 1912

ΑΡΙΘΜΟΣ 484

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΦΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ-
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ. 'Ο Βενιζέλος ἐδῶ καὶ στήν Κρήτη (τέλος).
 ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΠΠΑ. 'Αλεξάνδρα Λέκκα.
 Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Τὸ δαχτυλίδι τῆς μίνας (συνέχεια).
 ΚΑΠΙΟΣ. Οἱ πατάδες τῆς Πόλης ὡς πλάστες κατασκοπῶν.
 Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Ζωή.
 Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Σκηνικὲς προσπάθειες.
 Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Στὸν Paul Fort.
 ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΑΜΑΣ. 'Ο Ποιητὴς καὶ ὁ Κριτικὸς (συνέχεια).
 Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. 'Ο 'Αρχισυντάχτης.
 Α. ΤΡΑΝΟΣ. Νέκρα καὶ Ζωή.
 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ. -- Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. -- ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΟΙ ΠΑΠΑΔΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΩΣ ΠΛΑΣΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΟΠΩΝ

Μᾶς γράφουνε ἀπὸ τὴν Πόλη γιὰ τοὺς Μεγαλοσκολίτες πῶς ὁ Δεσπότης τους ὁ διεφθοντὴς τόσο τοὺς ἔχει τρομαγμένους μὲ τὸ διωξίμο, πὸν δὲν κοτοῦνε ν' ἀναφέρουν τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα. Κατασκοπέδουνται μεταξὺ τους μ' ἐν τὸ λ ἡ τ ο ὕ Σ κ ο λ ἄ ρ χ η καὶ ἄλλοι τοῦ ὅποιος καταγγελοῦται.

Οἱ Μεγαλοσκολίτες εἶναι ὅλοι φτωχὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰ σινάφια πὸν θὰ γένουν ἄθριο μεθ' ἄθριο δασκάλοι καὶ πλερώνουν ἔπεσεμένα καὶ λίγα διδαστρα, ὄχι πλουσιόπαδα, καὶ γιὰ τοῦτο τοὺς τρομοκρατεῖ ὁ Σκολάρχης. 'Αφτὸς κάνει τὶς ἐγγραφές. Μάλιστα ἀπὸ τότες πὸν ἡ Σκολὴ καταγγέλληκε ὡς ἐστὶα μαλλιαρισμοῦ, ὁ σκολάρχης φρέντασε περισσότερο.

Εἶναι περιορισμένο μυαλό καὶ 'Ιε-

σοῦττης, τάχα σπουδασμένος στή Γερμανία.

Νά, γιὰ τὸ "Ἔθνος ξεπέφτει. Γιὰ τὸ οἱ δασκάλοι καὶ Δεσποτάδες διδάσκουν τὴν κακοῦθεια, καὶ μάλιστα τὸ χειρότερο εἶδος κακοῦθεια, πὸν εἶναι τὸ νὰ κατασκοπέδουνται καὶ καταγγέλλουνται τὰ παιδιὰ μεταξὺ τους.

ΚΑΠΙΟΣ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΔΩ ΚΑΙ ΕΤΗΝ ΚΡΗΤΗ *

Β'.

"Όταν ἐγένεν ἡ Τουρκικὴ ἐπανάσταση οἱ Τούρκοι τῆς Κων)πόλεως γυρίζοντας στὰ σημαιοστολισμένα σοκάκια καὶ μαγαζιά τοῦ Πέραν, ὅπου ἔτυχε νὰ εἶμαι τότε, ἔπιναν, ἐζητωκραύγαζαν, ἐφιλοῦσαν τοὺς Χριστιανούς καὶ στὸ τέλος τοὺς ἔλεγαν :

— Καλὸ πρᾶμμα τζᾶνοῦμ τὸ Σύνταγμα... Μὰ τί πρᾶμμα εἶναι ;

'Η Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση πὸν ἐγένεν ἐδῶ ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνο παρουσίασε ἀξιολυπηρότερο ἐγκεφαλικὸ μαρτύριο. Οἱ Τούρκοι ἐπὶ τέλος εἶχαν νὰ μάθουν τί εἶναι Σύνταγμα, ἓνα πρᾶμμα δηλαδὴ μὲ κάμποσα ἄρθρα. Οἱ ἐπαναστᾶται τῶν Ἀθηνῶν ἀρχηγοὶ καὶ ὀπαδοί, στρατὸς καὶ Λαός, ἐδγῆκαν στὸ κλαρὶ ἐπὶ ἓνα χρόνον καταζητοῦντες τὴν Ἀνθρώπιση. Ἐψάξαν, ἐστούμπισαν τὰ κεφάλια τους, αἰμάτωσαν τὰ πόδια τους σ' ἐπιφυλακὲς καὶ συλλαγήτρια, λόγους καὶ ἄρθρα καὶ στὸ τέλος ἔκαμαν σὸπ! Τότε τοὺς ἤρθε στὸ νοῦ ὁ Βενιζέλος καὶ ἔστειλαν νὰ τὸν φέρουν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς πὸν μερικὸ φίλοι του τὸν εἶχαν παραστήσει, ὡς συγκεντρώνοντα τὴν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ προβλήματος σὲ μιὰ ἐξωση τοῦ Βασιλέως, εἶχεν ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ παραστήσει ἐπιγραμματικὰ τὴ Νεοελληνικὴ κατάσταση μὲ ἓνα ἄρθρο του στὸν «Κήρυκα», ἐπάνω, θαρρῶ στήν πλειψηφία πὸν ἔφερεν ὁ Δεληγιάννης κατὰ τὸ 1906. «Παρασιτοκρατία, Εὐνοιοκρατία, Ξοανοκρατία». Πενήντα χρόνια οἱ ἴδιες οἰκογένειες στή Βουλῆ, στήν Κυβέρνηση, στὴν Παλάτι, στὰ ὄφτια, στὰς διευθύνσεις ἑλων τῶν ὑπηρεσιῶν, χιλιάδες ἄεργοι ἄνθρωποι γύρω των ὡς ἐπιτελεῖο, ὁ Βασιλεὺς ἐπάνω μοιράζων τὴν ἀγάπη του σ' αὐτούς καὶ πέραν αὐτῶν ἀγνοῶν ἂν ὑπάρχη ψυχῆ, πείνα,

(*) Κοίταξε ἀριθ. 483.

δυστυχία, και ὁ λαὸς κάτω λατρεύων σὰν εἰκονίσματα τὸ πλῆθος τῶν ξοάνων αὐτῶν, νησικὸς ἀλλὰ καὶ σκοτωνόμενος στὴν πόρτα τους. Τὸ πρᾶγμα βέβαια δὲν εἶταν παράξενο φαινόμενο. Στὴν ψυχὴ ἐνὸς λαοῦ σκλάβου 500 χρόνια ἦταν ἐπόμενο νὰ ζῆ ὁ ραγιαδισμός ὡς ἡ χλόη στὴ χέρσα γῆ. Τὶ ἔμεσολάβησε γιὰ νὰ καλλιεργηθῆ ἡ ψυχὴ αὐτή, νὰ ξανακτιθῆ σὲ καινούργια βλάστηση, νὰ μεστωθῆ, νὰ στενωχωρηθῆ μέσα στὰ στενὰ κάδρα τῆς ἀλύτρωτης ζωῆς; Τὸ Κράτος; Ἄλλ' αὐτὸ ἦταν στὰ χέρια τῆς δυναστευούσης τάξεως Τὸ Σχολεῖο; Στὰ χέρια τοῦ Σχολακισμοῦ. Ὁ Τύπος; Ὁ Γαβριηλίδης ἀγωνιζόμενος νὰ δημιουργηθῆ πάλι οἰκονομική, νὰ ἀνασκαλέψῃ τὴν Ἑλληνικὴ Παραγωγὴ, ν' ἀνοίξῃ στοὺς κόρκους καὶ σύνορα συμφερόντων, νὰ δημιουργήσῃ συνείδηση θετικὴ, πραγματολογικὴ, οὐσιαστικὴ, μοιάζει μέσα στοὺς μαρτυρικοὺς ἀγῶνας τοῦ σὺν παράφρων μονολογῶν στοὺς δρόμους. Μετὰ τὸν Καποδίστρια, προσπαθήσαντα νὰ ἐπιτύχῃ νέα κατεύθυνση τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, νὰ τὸ πλησιάσῃ πρὸς τὴ Γῆ, νὰ τὸ καθάρσῃ μὲ τὸ φῶς τῆς Ἀγρονομικῆς Ἐπιστήμης, νὰ τὸ ὀξύνῃ στὸ ἀντίκρουσμα τῶν ἀναγκῶν του καὶ τῶν συμφερόντων του, νὰ τὸ κάμῃ ζωντανό, οἱ ἄρρυθμοι, ἀλλὰ ἠρωϊκοὶ ἀγῶνες τῆς «Ἀκροπόλεως» εἶναι ἡ μόνη προσπάθεια γιὰ δημιουργίαν ἀντικαφενιακῆς, ἀντιπαρλαπιπικῆς, ἀντισυνεφολογικῆς, ἀντιναργιαδικῆς Ἑλλάδος (*). Στὸ μεταξύ ἄλλοι πολιτικὲς καὶ δημοσιογράφοι ἔθρεφαν τὴν παραφροσύνη, ἐξορθοῦσαν τὴν παθολογικὴν κατάστασιν, μερικὸι παρασυρθέντες ἄθελα ἀπὸ τὴν ὑστερικὴν μεγαλομανίαν τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς (ὁ Τρικούπης) καὶ ἄλλοι καλλιεργήσαντες συστηματικὰ τὴν ἀρρώστια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ ἀνάγκη πολιτικῆς αὐτεσυντηρήσεως. Ὁ Βενιζέλος ἐρχόμενος στὴν Ἑλλάδα εἶχε τὴν ἀπόλυτη πεποίθησιν πὼς ἀδύνατο κάτω ἀπὸ τὸν πολιτικὸ κόσμον ποῦ πλέει στὴν ἐπιφάνεια τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς νὰ μὴ εἶναι κάποια πνευματικώτερη τάξις, κάποια καινούργια πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάσταση, ἀραιή, ἀναιμική, ἀλλὰ πάντα ἱκανὴ νὰ χρησιμεύσῃ γιὰ ζύμη νέας ζωῆς. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἐσκέφθη. Ἐθνοσυνέλευσις. Ὅχι ὡς διέξοδος ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασιν, ἀλλ' ὡς μέσο τινάγματος τῆς ἐπιτάφιας πλάκας, ποῦ ἐκάθετο ἐπάνω στὴν Ἑλληνικὴ ζωὴ, πηδήματος νέου χυμοῦ, νέων σκέψεων, νέων ἀνθρώπων, νέας ζωῆς. Ὁ λαὸς φῶς φανερὸν ὅτι ἀφορμὴ γυρεῖ. Τὸ συλλαλητήριον τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως εἶναι χειρονομία τοῦ πρὸς νέα κατάσταση. Χρειάζεται βέβαια κάποια ἐργασία γιὰ νὰ μὴ χαθῆ αὐτὴ ἡ λαϊκὴ προδιάθεσις καὶ αὐτὴ νὰ τὴν ἐμπιστευθοῦμε σὲ νέους νομάρχους καὶ ὑπαλλήλους, ποῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς διαλέξῃ ἕνα καὶ ἕνα ἢ Κυβέρνησιν Ἀραγούμη.

Ὅταν ὁ Θεὸς θέλησῃ νὰ φωτίσῃ τὸν Ἑλληνικὸν

(*) Ὁ «Νουμάς» στὸ οὐσιαστικώτερον ζήτημα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς εἶναι ὁ μόνος πραγματικὸς ἀγὼν.

λαὸς καὶ μᾶς ἐστελεε αὐτὸς μὲ τὸ καντάρι νέους ἀνδρας στὴ Διπλῆ Βουλῆ, ἐκεῖ εἶδα τὸν Βενιζέλο νὰ χτυπᾷ τὸ κεφάλι του :

— Ἄχ τί ἔκαμα ! εἶπε. Τότε ποῦ συμβούλευσα τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἔπρεπε νὰ βάλω ὡς ἔρο καὶ τὸ κάψιμο τῶν πρακτικῶν ὅλων τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων.

Ἡ Βουλὴ τῶν νέων ἀνδρῶν φκιασμένη σὰν ἀπὸ πλημμύρα Ἀθηναϊκῆ ποῦ μπαίνει παντοῦ καὶ πετᾷ στοὺς δρόμους μαζὺ παληοπάπουσα καὶ γυαλικά, ἀχυρα καὶ λουλούδια, ἀχυρολογεῖσε κατὰ 70 0)0 στὰ ρητορικὰ ἀλώνια τοῦ 63. Πίστις, Πατρίς καὶ Ἐλεος ! Καὶ μολαταῦτα ὁ Σακελλαρίου ἀπὸ τὴν Πάτρα βγήκε στὰς ἐπάλλξεις τῆς «Κραυγῆς τοῦ ἐκπνέοντος Ἑλληνισμοῦ» καὶ φώναξε : Ποῦναι οἱ Σαρππολοὶ, οἱ Κοντογούρτζες, οἱ Κωσταντόπουλοι, οἱ ρήτορες τοῦ 64 ! Πάει ἡ Ἑλληνικὴ γενεὰ ! Σῶσον κύριε τὸν λαὸν Σου .

Ἐπρεπε νὰ ἰδῆτε τί ἀγράμματοι ἀνθρωποὶ ἐμοιάζαν στὴ Βουλῆ, τί ἀνοῦσιοι, τί προδῶται, τί ἄθεοι, ὁ Παπαναστασίου, ὁ Κουτούπης, ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Μαβίλης. Καὶ τί ρήτορες, τί ἀηδόνια, τί πατριῶται, τί κέρβεροι τῆς θρησκείας καὶ τοῦ Ἐθνους, οἱ βρυκόλακες τῆς λογοκοπίας τοῦ 63. Τὸ τραγικὸ ἐκεῖνο βράδυ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ὁ κ. Παπαναστασίου βλέποντας τὸ Βενιζέλο στὸ βήμα πνιγμένο στὸν ἰδρώτα, ἐξαντλημένο πλέον ἔπειτα ἀπὸ δύο ὥρων ἀγόρευσις — διδασκαλία, ὅπως τὴν ὠνόμασε ὁ Παπαντωνίου — ἀπελπισμένο σὰν νὰ ἐπέθετο πλέον πῶς «ἐρριπτε τὰ ἅγια τοῖς κισίν» ἐγύρισε καὶ μοῦ εἶπε :

— Τί τραγικὸς μάρτυς εἶναι ὁ ἀτυχῆς ὁ Βενιζέλος ἀπόψε !

— Ἀπόψε μονάχα : ...

Σὲ ποιά συζήτηση στὴ Βουλῆ δὲν ὑπῆρξε «τραγικὸς μάρτυς» ; Μήπως στὸ ἀγροικὸ, στὸ ἐργατικὸ — στὸ Πανεπιστημιακὸ ; Στὸ Κρητικὸ ; Τὸν ἔχειροκροτοῦσαν 350 ἀνθρωποὶ ἀπὸ ἐντελῶς ἀντίθετες μεριές. Οἱ 320 ἔχειροκροτοῦσαν τὸν «ρήτορα» καὶ, οἱ 20 τὸν ἄλλο Βενιζέλο, τὸν μελλοντικὸν πολιτικὸν τὸν ἀγωνιστὴν νέας Ἑλληνικῆς ἐγκεφαλικότητος Ἄλλὰ ποῖός ἐπὶ τέλους εἶναι ὁ ρόλος τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν στὴν Ἱστορίαν ; Ἔως ποῦ εἶναι παράγοντες καὶ πῶς ἡ περιοχὴ τῆς ἐπιδράσεώς των ; Πῶς ἡ δυναμικὴ τῆς δημιουργίας των ; Ὁ κ. Χρηστουλάκης εἶναι πολὺ ὀλίγον ἀπαιτητικὸς : τοὺς θέλει δημιουργοὺς ἀνθρώπων (νὰ φτιάξῃ ἀνθρώπους, λέει τὸ ἄρθρον του). Ἄλλὰ νέοι ἀνθρωποὶ, εὐλογημένε χριστιανέ, θὰ εἶπῃ νέα οἰκονομικὴ μάχη, πάλι οἰκονομικῶν ρευμάτων, ἐπικράτησιν τοῦ ἐνός, ἄρα κυριαρχία τῆς τάδε τάξεως, ἢ ὁποία φορμάει τὸ κοινωνικὸ καθεστῶς καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ πλάθεται ὕστερα τὸ πολιτικὸ αὐστηρὰ προσαρμοσμένο, οὔτε πόντο κομμένο πλατύτερα. Τὸ νὰ ζητᾷς νέους ἀνθρώπους σὲ μιὰ ζωὴ ἀσάλευτη στὰ οἰκονομικὰ τῆς θεμέλια, ἐπομένως ἄθικτη στὴν κοινωνικὴ τῆς φόρμα, εἶναι σὰν νὰ ζητᾷς ἀηδονολαλήματα μεσοχειμῶνα. Ἴδου στὴν τελευταία διετία δυὸ-τρεῖς ντουζίνες νέων ἀνδρῶν: Μιχαλακίπουλος, Παπαναστασίου, Κουτούπης, Ἀραβαντινός, Δεμερτζής, Καφαντάρης, Πετμεζᾶς, Διομήδης, Ἰατριδής, Μυλωνᾶς, Τριαντα-

φυλλόπουλος, Ζαχισσάνος, Π. Καραπάνος, Δελμούζος, Λυμπερόπουλος και κάμποσοι άλλοι. Βάλε τους δμως αυτούς όχι σε μιὰ Κυβέρνηση, όχι σ' ένα Ύπουργείο, ἀλλὰ σ' ένα τμήμα τοῦ Ύπουργείου τῆς Παιδείας σὲ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ἐπειτα; Ἐπαρεῖτε πὼς θὰ σταθοῦν ἱκανοὶ νὰ παραμερίσουν τὴν Καθαρεύουσα, τὸ Συντακτικὸ, τὴ Γραμματικὴ; Ζωὴ σὲ λόγου τους ἀν λαθευτοῦν καὶ κάνουν πὼς ξεροβήχουν στὴ Δημοτικὴ. Βάλε τους σὲ Ύπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν. Τί θέλετε ἐκεῖ νὰ σχεδιάσουν; Θέλετε τὴν ἐξαγορὰ τῶν Σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τὴν ἐπιστροφή σὲ λαὸ τῶν ὠφελειῶν κάθε Ἐταιρείας; Ὀλίγα χρήματα νὰ ἐξοδέψουν οἱ Ἐταιρείες καὶ ὁ λαὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ τοὺς πετροβολήσῃ, ἔστω καὶ ἀν πρόκειται νὰ πέσῃ στὴ μισθὸ τοῦ τιμῆ τὸ εἰσιτήριον. Ἀλλὰ γι' αὐτὴ τὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ οὔτε αὐτὸς φταίει οὔτε τὸ Κράτος. Τὸ Κράτος τῆς ὀλιγαρχίας, δὲν εἶχε κανένα λόγο νὰ ξυπνήσῃ ἕνα μουζικο πού δούλευε περίφημα γιὰ τὴν καλοπέρασίν της. Ποιὸς λοιπὸν θὰ τὸν ἀρπαξεν ἀπὸ τὸ λαιμὸ, θὰ τοῦ ἐτριβε τὰ μάτια του, θὰ τοῦ τ' ἀνοίγῃ ἐμπρὸς στὶς ἀνάγκες του καὶ τὰ συμφέροντά του; Ἐδῶ ἀκριβῶς ἀρχίζει ὁ ρόλος τῶν ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων στὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξέλιξις τοῦ λαοῦ. Ἄντεις νὰ φιλοσοφοῦν ἢ νὰ μοιρολογοῦν, χώνονται ἀνάμεσα σὲ λαὸ, κηρύττουν, ἀνοίγουν μάτια, δημιουργοῦν νέα κατάστασιν, πού δὲν πέφτει ἀπὸ τὸν ἀθέρα, οὐδ' ἀπὸ τὸ μέτωπον ἑνὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ πηγάζει ἀπὸ τὰ βῆθη κ' ὕστερα φανερώνεται στὴν ἐπιφάνεια, στὸν Τύπον, στὴ Βουλὴ πού ὁ ρόλος της εἶναι καθαρῶς δευτέρως τάξεως, βοηθητικὸς παράγων καὶ όχι δημιουργικὸς. Τί ἔκαμαν αὐτοὶ οἱ περίφημοὶ νέοι ἄνδρες πού ἀράδιασα τὰ ὀνόματά τους παραπάνω; Κρατῶντας βέβαια μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀντίληψιν τῆς ἀρρώστιας πού ἐλύωνε ἡμέρα τὴν ἡμέρα τὸν ἐθνικὸ ὄργανισμὸν προσέδωσαν εἰς τὰ ἐξῆς κινήματα: Ἐνα δειλινὸ ἐπῆγαν μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς σὲ «Μπάρ» τοῦ Φαλήρου καὶ ἔκαμαν τὸν Ἐκπαιδευτικὸ Ὀμιλο. Καὶ ὡς νὰ μὴ ἐφθάνεν ἡ σύστασις του ἢ Ἑλληνικώτατα κομματαρχικὴ ἔκαμαν καὶ ἕνα «Δελτίο» ἀντιλαϊκὸ, ἀμαχο, δειλὸ, ἀντιπροπαγανδιστικὸ, μοιρολογικὸ. Πρέπει νὰ γίνῃ μιὰ ἐξαίρεσις γιὰ τὸ Δελμούζο πού πῆρε μὲ ἀληθινὰ δημιουργικὴ μέθοδον τὸν ἀγῶνα. Ἄλλοι πάλι ἔκαμαν τὴν περίφημη «Κοινωνιολογικὴ Ἐταιρεία» ἢ ὅποια ἐπῆρε κοντὰ ἱεροκρυφίως τὰ ἀχνάρια παλαιῶν σοσιαλιστῶν, δίχως καθέλου νὰ νοιαστῇ πὼς ἔξω ἀπὸ τοὺς τραμδαγέρηδες ἦταν κόσμος καὶ κοσμάκης πεθαίνων ἀπὸ τὴν πείνα, χωρὶς νὰ ξέρῃ τὸ γιατί καὶ ὁ ὅποιος ἤμποροῦσε νὰ πληροφορηθῇ πὼς ἡ πείνα του δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ Σκρατοῦ καὶ τοῦ Στόλου, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ὅτι 30 ἑκατομμύρια τοῦ ἀρπάζουν οἱ τοιφικιάδες «πρὸς προστασίαν τῆς Γεωργίας», ἀλλὰ τόσα ἢ ἐγχώριος βιομηχανία γιὰ νὰ δίνῃ δουλειὰ στὸν ἐργάτη, εἶτε δυὸ δραχμὲς τὴν ἡμέρα καὶ νὰ τοῦ παίρῃ πέντε μὲ τὴν προσωπίδα τῆς προστασίας τῆς ἐγχωρίου Παραγωγῆς. Ρωτήστε ἕναν ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ, ρωτήστε καὶ βουλευτὰς λαϊκοῦ, ἀν ξέρουν τί πληρώνει ὁ λαὸς στὴν Ὀλιγαρχίαν τῆς Βιομηχανίας καὶ τῆς Παραγωγῆς.

γῆς. Ὅχι μόνον εἶδησιν δὲν ἔχει, ἀλλὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ παλαβώσῃ ἀπὸ τὴν χαρὰ τοῦ ἅμα ἀκούσῃ πὼς ὁ Βενιζέλος ἀνάστησε τὸ νεκρωμένον Ἐμπόριον — τὸν παρασιτισμὸν δηλαδὴ — καὶ πὼς ἡ ἐφετερινὴ ἐσοδεία τοῦ Καραπάνου, τοῦ Ζωγράφου, τοῦ Πλατανιώτη πηγαίνει λαμπρὰ καὶ πὼς ἠῤῥησαν αἱ καταθέσεις τῶν Τραπεζῶν.

Γι' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ἐχρειάζονταν μιὰ μηχανικὴ ἰδιοσυγκρασία, μιὰ λαγαρὴ διάνοια καὶ μιὰ δυνατὴ ἠθικὴ ἐπιβολὴ φθάνουσα σὲ σὺνορα τοῦ εἰδώλου. Τὰ δυὸ πρῶτα χαρίσματα τὰ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἀφθονα σὲ Βενιζέλο. Τὸ τρίτον, τὴν ἠθικὴν ἐπιβολὴν τὴν ἔδωκεν ὁ Λαὸς παρ intuition στὸν Κρητικὸν πολιτικόν. Μῆτε τῶν δυνατῶν ἀγῶνων του στὴν Κρήτην εἶχε καθαρὴν ἀντίληψιν, μῆτε τὴν αἴσθησιν τῆς πραγματικότητος — τὸ μεγαλύτερον χάρισμά του(*) κατὰλαβε ποτὲ, μῆτε τὴ νεοπλαστικὴν δρημητικότητά του. Ἴσως ἐδῶ νὰ ἔχη ἄλῃ τὴν ἀξία του τὸ δόγμα τῆς ματεριαλιστικῆς ἐρμηνείας τῆς Ἰστορίας: Ἄμα ἕνας λαὸς θέλει ἕναν ἄνθρωπον τὸν βρῖσκει ὅπως τὸν θέλει. Ὁ λαὸς ὁ Ἑλληνικὸς ἤθελεν ἕνα ἄνθρωπον νὰ ἀποκαταστήσῃ ἢ μᾶλλον νὰ ὀργανώσῃ τὸ πολιτικὸν Κράτος ἀκέραιον καὶ ἀσάλευτον ἀπὸ τίς κοινωνικοθηρησκευτικὰς παραδόσεις του. Ὁ Βενιζέλος — ἄνθρωπος ἀπὸ κείνους πού μιλεῖ ὁ Πλούταρχος στὸν Κικέρωνα, ἀξίος δηλαδὴ γιὰ κάθε «μάθημα καὶ μὴδὲν λόγου μὴδὲ παιδείας ἀτιμάζων εἶδος» ἐστρώθη σ' ἕνα χρόνον — οὔτε σὲ ἕνα χρόνον — παρουσίασε τὸ Ἀστικὸν Κράτος οὐσιαστικὰ ἴσως όχι στὴν ἐντέλεια, ἀλλὰ ἀντίστοιχον καὶ παραπάνω ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἡ τελευταία Ἑλληνικὴ κατάντια ἐπέτρεψε στὸν ἐγκέφαλον τοῦ λαοῦ νὰ σκιστάρῃ. Μήπως ὅμως φταίει ὁ Βενιζέλος ἀν ἡ κατάντια αὐτὴ ἦταν τόση ὥστε νὰ ἀλλαλάξῃ ὁ κόσμος ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γιὰτι πλέον δὲν τοῦ κλέβουν τίς γίδες καὶ δὲν τοῦ σηκώνουν τ' ἄλωνα; Ἡ μήπως ὁ Βενιζέλος κμαρώνει γι' αὐτὸ τὸ κατόρθωμά του καὶ ἔπεσε στὶς δάφνες του νὰ κοιμηθῇ πλέον ἡσυχος; Ἡ θαρρεῖτε ὅτι εἶπε ποτὲ πὼς ἡ στρατιωτικὴ παρασκευὴ τοῦ Τόπου καὶ αἱ γενικαὶ γραμμαὶ τῆς κοινωνικῆς του πολιτικῆς στὰ ἐργατικά καὶ στὸ ἀγροτικὸν ἦταν τὸ ἰδεώδες του;

Θὰ εἶχε δίκαιον νὰ ὑπερηφανευθῇ γιὰ τὴν θεμελίωσιν Γεωργικῆς πολιτικῆς, τὴν ὅποιαν βέβαια δὲν τὴν βλέπομεν ὡς μέσον ἐνισχύσεως τῆς Παραγωγῆς ἀλλ' ὡς ὄργανον κινήσεως τοῦ νεκροῦ ἀγροτικοῦ κόσμου, ὡς δύναμιν καθαριστικὴν καὶ ἐξυψωτικὴν τοῦ πνευματικοῦ του ἐπιπέδου, χωριστικὴν συμφερόντων, δημιουργικὴν τάξεων, πηγὴν οἰκονομικῆς πάλης, ἀρα μετασχηματισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος.

(*) Πόση δυνατὴ ἦταν αὐτὴ ἡ αἴσθησις καὶ πόσον ὑπερηφανώτικα ἐφανερῶθη στὴν Κρήτη μὲ κινήματα κατὰ τῆς ἑλληνικῆς παραφροσύνης πού περιμενε τὴ λύσιν τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων νὰ τὴ φέρῃ ὁ Βασιλεὺς μέσα στὶς βαλίτσες του ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, θὰ τὸ εἶποῦμε πλατεῖα σὲ κάποια σημεῖωματα πού ἐτοιμάζουμε ἐπάνω στὴ ζωὴ τοῦ Βενιζέλου ἐδῶ καὶ στὴν Κρήτη.

Ἄλλὰ μ' ἔδην τὴν γενναία του προσπάθεια νὰ τὴν ἐπιστημονικοποιήσῃ, νὰ τὴν συστηματοποιήσῃ, νὰ τὴν προσανατολίσῃ μὲ νέους γεωπόνους, μὲ Στατιστική, μὲ Συμβούλια Γεωργικά, νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Παρασιτοκρατίας καὶ τῆς Ὀχλοκρατίας δὲν ἐστάθη ὡς τὴ στιγμὴ πολὺ τυχερὸς στὴν γενικὴ ἀρχιτεκτονήσῃ της. Ὁ Μιχαλακόπουλος τοῦ ἐφάνηκεν ἔ καλλίτερος. Τὸν ἀρπαξε ἀμέσως ἔχοντας τὸν πόλεμο εἴκοσι βουλευτῶν καὶ τὴ φιλοδοξία ἄλλων εἴκοσι γιὰ τὸ Ὑπουργεῖον αὐτό.

Καὶ νὰ δύο μεγάλα, ἴσως τὰ μεγαλειότερα ἐμπόδια στὴν Κυβερνητικὴ ἐξέλιξη τοῦ Βενιζέλου. Ἄφ' ἑνὸς καμμιὰ εἰδικὴ προπαρασκευὴ τῶν νέων — μὰ ἀπολύτως καμμιὰ, πλὴν τοῦ Κουτούπη γιὰ τὰ Οἰκονομικά — καὶ ἀφ' ἑτέρου ὄχι ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, ἀλλὰ καὶ εἴκοσι νέοι τῆς δευτέρας γραμμῆς καὶ ἑκατὸ τῆς ἀθλιωτέρας ἀναλφαθητωσύνης ἔτσιμοι μὲ τὸ φράσκο στὰ χέρια γιὰ Ὑπουργοί, γιὰ Πρόεδροι, γιὰ Νομάρχαι, γιὰ γενικοὶ γραμματεῖς, γιὰ πρεσβευταί, γιὰ καθηγηταί τοῦ Πανεπιστημίου. Τί ἦρωσ γιὰ τὴ ρωμαντικὴ ψυχὴ τοῦ κ. Χριστουλάκη θὰ ἦταν ὁ Βενιζέλος ἂν ἕνα πρωτὶ ἄνοιγε τὸ στόμα του νὰ εἰπῇ τί εἶδε καὶ τί ἄκουσε σ' αὐτὴ τὴ διετία :

— Κύριε, μ' ἐπνίξατε μὲ τὴ δυσωδία σας. Πάω καλλιὰ μὲν καὶ βγάλτε τὰ μάτια σας.

Νὰ ἕνας Βενιζέλος ἐξοχος. Καὶ ἔπειτα ; Τί θὰ ἔδρανε ἀπὸ αὐτό ; Αὐτὸς θὰ ἐκάθονταν παιὰ στὴ Χαλέπα κ' ἐμεῖς καλύτερα ἐδῶ. Ἡ παρασιτοκρατικὴ τάξη — κι' ὅταν λέμε παρασιτοκρατικὴ τὴν εὐρόνομε ὡς τὸ κάθε κολλάρο -- τὸ διεφθαρμένο κολλάρο -- γιὰ νὰ θυμηθῶ γιὰ φράση τοῦ Καρκαθίτσα — ἡ πολύμορφη λοιπὸν παρασιτοκρατικὴ τάξη θὰ ἐπνιγε στὴ στιγμὴ μιά νέα πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασι πού πλάθεται κάτω ἀπὸ τίς φτεροῦγες τοῦ Βενιζέλου. Ποιὸς ἔχει τὸ κουράγιο νὰ ἀρνηθῇ ὅτι αὐτὸς ὁ δυνατὸς ἀνασασμὸς κάποιου αἰθριο εἶναι ἀνθησι πού δίχως τὸν ἴσκιον ἐνὸς Βενιζέλου θ' ἀργούσε νὰ φανῇ, ἂν ἐφαίνετο ποτὲ στὴν ἐποχὴ μας ; Ἀνθρωποὶ ἀπὸ τὰ καράσια των κάνοντας κέρτε στὴ Δημοτικὴ ἐβγήκαν στὸν ἀγῶνα ἀπὸ τὴν ὥρα πού αὐτὸς εἶπε πῶς εἶναι δημοτικιστής. Ἀνθρωποὶ θεωρούμενοι μαζῶναι ἐπήρανον δρόμον στὴν κοινὴ Γνώμη μὲ τὸν ἠρωτισμὸν του νὰ εἰπῇ σὲ μιὰ Βουλὴ ὑπεραστικὴ ὅτι αὐτὸς εἶναι σοσιαλιστής. Ἀνθρωποὶ πού τὸν ἔλεγαν ὡς προχτὲς «Ψυχούλα» ἐβγήκαν οἷς ἐπαρχίεσ καὶ περιφέρουν τὸ Βενιζέλο «μπαϊράκι» γιὰ τὸ στήσιμο νέας ἐφημερίδος ἐρχομένης ἔπως βεβαιώνει «νὰ εἰσαγάγῃ νέα ἦθη στὴ δημοσιογραφία». Τέλος ἕνας ἄνθρωπος, ὁ Κουτούπης, πού πολέμησε ἐπιστημονικά τὸ Βενιζέλο στὴ Βουλὴ μὲ ὁμιλοῦσε πρὸ ἡμερῶν ὡς ἐξῆς :

— Ἀλλοίμονό μας ἂν λείψῃ ὁ Βενιζέλος.

Ἄν ὁ Βενιζέλος εἶναι τετράπλευρος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δηλαδὴ τοὺς ὀρισμένης περιοχῆς βέβαια θὰ λείψῃ γρήγορα. Ἄλλ' ἂν εἶναι ὅπως δυνατὰ τὸ πιστεύομε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ὅπως

λέγει, κάπου ὁ Ἐμερσων, ξανοίγουν κάθε μέρα νέες πάντες, πού δὲν κερφώνονται σὲ μιὰ κατάστασι ἀλλὰ περπατοῦν ἀγκαλιαστὰ μὲ τὴ ζωὴ παίρνοντας ὅλες τίς μορφῆς τῆς κινήσεώς της καὶ τίς καινοῦργιες λαμπράδες τῆς ὀμορφιάς της, βέβαια καμμιὰ δύναμη δὲν θὰ τὸν πνίξῃ. Ἐστάθη, ἔζησε, ἐπληρράσε μιὰν Ἑλλάδα ἀξιοθρηνητὸν πνευματικῆς καταστάσεως. Δίχως νὰ τοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ διδάξῃ εὐρύτερα καὶ βαθύτερα, νὰ προπαρασκευάσῃ ἐνσυνείδητη κοινὴ γνώμη, τὴν ὁποῖαν εὐκαιρία θὰ εἶχε μόνο ἂν ὅταν ἦλθε στὴν Ἀθήνα, ἔμενε κάμποσα χρόνια ἀντιπολιτευόμενος. Ἡ ἀνάγκη νὰ ἀνασυνταχθῇ τὸ διαλυμένο Κράτος μὰς ἐστέρησεν αὐτὴ τὴν εὐκαιρία. Ἄλλ' ἀνασυντάσων ἡ μᾶλλον φέρων ἀπὸ τὸν φεουδαλισμὸν εἰς τὰ ἀστικά tailles τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος μὲ πάλιν ἀνάμεσ' ἀπὸ πλῆθος δυνατῶν παρασιτικῶν συμπερόντων μὲ φίλους καὶ συνεργάτας βλαχοδημαρχικωτάτων πνευματικῶν δριζόντων, μὲ κοινὴν συνείδησι ἀρκιασι, ἐφταμηνητικῆ, πολιτικοπνευματικῆς τάξης πάσχοισαν ὄχι ἀπὸ πραγματολογικὸν νοσητικισμὸν, ἀλλὰ ρωμαντικὸν νεοανδρισμὸν, μὲ πολιτικὸν ἀντουράζ τὸσον ἀποψηφοποιημένον ἐγκεφαλικῶς ὅστε πολλὰς φορὰς νὰ μὴ κἀνῃ τὴν ἐντύπωσι ἐκλογικὸν ἀδακίον, ἐπερπάτησε μολακάτα τὸσον μονότροπα, τὸσον εὐθύγραμμα στὴν ἰδέα του νὰ βρηθῇ μιά νέα κοινωνικὴ σύνθεσι, πού ἂν αὐτὴ τὴν ἔχῃ μεταῦριον ἀρχηγὸν σὲ γενικὸ φανέρωμά της, κανεὶς δὲν θὰ τοῦ ἀρνηθῇ ὅτι αὐτὸς ἀνίεξε μὲ τὸ στήθος του τὸ δρόμον πού ὄλλοι ἐψαύαν καὶ χιλιάδες τὸν ἐφραζαν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΛΕΚΚΑ

Εὐλογημένο τρεῖς φορὰς τὸ ζηλευτὸ τὸ σπίτι
μὲ τὸ τραπέζι τὸ πλατὺ τὸ βραδυνό.

Γύρω πολύχυμοι κορμοὶ καὶ δροσερὰ βλαστάρια
ἀπὸ τὸν πάππο ὡς τὸ παιδί κι' ἀπ' τὸ παιδί ὡς τ'
[ἀγγόνι.

Καϊδέυει ἡ λίμπυ ἡ βραιδονὴ κεφάλια ἀσημωμένα
καὶ καστανὰ καὶ παιδικὰ μαλλάκια χρυσαφένια.
Πιεταί τὸ γέλοιο δλόδροσο σάν τὸ νερὸ ἀπ' τὴ βρούση
καὶ κεραιστὴς τοὺς ἡ χαρὰ ποθεὶ νὰ τοὺς μεθύσῃ.

Θλίψη βυρεῖα κι' ἀπάντεχη σὸ γελαστὸ τὸ σπίτι
μὲ τὸ τραπέζι τὸ πλατὺ τὸ βραδυνό.

Γύρω τριγύρω σκύβουνε περίλυπα κεφάλια
στοῦ πόνου τὴν πνοή.

Γυναίκα πολυαγάπητης ποθοῦν διμὲ τὸ μίλημα.
Νιὰς μάννας τὸ χαρούμενο τὸ γέλοιο λαχταροῦν
καὶ κόρης ἀφεγάδιαστις τὰ νιώτα τ' ἀνθισμένα.
Τραγοῦδι εἶταν ὁ λόγος της, τὸ γέλοιο της δροσοῦλα
κι' εἶταν ἀνθὸς κ' εἶταν πουλί σὸ ζηλεμένο σπίτι.
Καὶ τώρα ;... ἡ θλίψη σιγαλὰ μαυροντυτὴ κερναίει
κι' ἡ ἀνατριχίλα τοῦ χαμοῦ σκυφτὴ μοιρολογαίει.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΠΛΑ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ (*)

Ε΄.

Λ' ΑΝΟΙΓΩ ΜΙΑ ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ

Τὸ κεφάλαιό τούτο θὰ εἶχε τίτλο «Τὸ ποίημα» * καὶ θὰ εἶταν ἓνα ζήτημα, καὶ θεωρητικὸ καὶ ἀπάνου σὲ παραδείγματα ἐφαρμοσμένο, τῆς ποιητικῆς τέχνης, χρησιμὴ, κατὰ τὴ γνώμη μου, δοσιεὶά γιὰ τὸ κάποιον λαγάρισμα θελωμένων νεφών. Ὅμως ἄς μὴ συχωρέσουσι ὅσοι μοῦ κάνουν, ὑπομονετικοὶ καθὼς εἶναι, τὴν τιμὴν νὰ διαβάξουν τούτα μου τὰ σημειώματα, νὰ κρατήσω τὸ μέρος αὐτὸ γιὰ τὸ παρακάτω κεφάλαιο, καὶ νὰ βάλω στὴ θέση τοῦ κάποιου ἄλλο ζήτημα. Στὸ ζήτημα τούτο μοῦ δίνει ἀφορμὴ ἢ ἀπάντησιν τοῦ κ. Καστρινοῦ καὶ ἡ ἀνταπάντησιν τοῦ «Κάποιου» ποῦ δὲν ἔχει ἔργον. (***) Τὸν κ. Καστρινὸν τὸν ξέρω ἀπὸ τὰ λίγα τοῦ γραψίματός ποῦ ἔτυχε νὰ πέσουνε στὰ μάτια μου, κυριώτερα δὲ ἀπὸ τὴ μελέτη καὶ τὴ μετάδοσιν τῶν ἐμῶν βίβλων τρανῶν λογογράφων, καθὼς εἶναι ὁ Τολστόης. Θὰ τὸν εὐχαριστοῦσα δὲ γιὰ ὅσα καλὰ φρονεῖ καὶ δημοσιεύει ἀπάνου στόνομά μου, ἀνίσως δὲ νύμιζα πὼς κανεῖς, μιλώντας, καλὰ κακὰ γιὰ τὸ ταπεινὸ μου ἔργο, γγίλει, θέλοντας μὴ θέλοντας, ζητήματα ἀπρόσωπα, ὡστα νὰ εἶναι κάποιος περιττὸ κάθε προσωπικὸ εὐχαριστήριο. Ὅσο γιὰ τὸν «Κάποιον» ποῦ δὲν ἔχει ἔργον, τότε στοχαζομαι ἄνθρωπον καλοπροαίρετον καὶ ελληκρινὴν, ἂν καὶ χρειάζεται κάποια συγκατάθεσιν ὅταν κανεῖς παρουσιάζεται ζήτημα, νὰ πιάξῃ σοβαρὰ συζητήσεις μὲ προσωποδοφορούς. Ἄς εἶναι. Ὁ «Κάποιος» ποῦ δὲν ἔχει ὄνομα ἔφερε σπουδαιότατον ζήτημα: Ποῖά εἶναι τὰ δικαιώματα τῆς κριτικῆς, καὶ ἀπὸ ποῦ ἀρχίζουσι καὶ ποῦ τελειοῦναι τὰ σύνορά τῆς. Ὑποθέτω πὼς ὁ Καστρινὸς δὲ φαντάστηκε ποτὲ νὰ φιλονεικήσῃ τὸ δικαίωμα μᾶς τόσο μεγάλῃς, τόσο πλατειᾶς καὶ τόσο μπροσμένης σὲ ὅλους τοὺς κύκλους τῆς ἐνέργειας καὶ τῆς πράξης ἰδέας, καθὼς εἶναι ἡ σοσιαλιστικὴ, νὰ μετᾶ μὲ τὰ μέτρα τὰ δικά τῆς καὶ τὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνην καὶ τὰ ἔργα τῆς φαντασίας· καὶ ἂν μπορεῖ νὰ φιλονεικηθῇ τὸ

δικαίωμα τούτο, πάντα εἶναι ἱστορικόν, πάντα σημαντικὸν γεγονός πὼς ὁ σοσιαλισμὸς, καθὼς ζητᾶ νὰ πλάσῃ μιὰ τέχνην, ἔτσι καὶ τὴν τέχνην τούτη, στυλῶναι καὶ ξεκαθαρίζει μὲ μιὰ κριτικὴ. Ὁ κ. Κ. κατακρίνει, φανερόν εἶναι, τὴν ἀνόητην χρησιμοποίησιν τοῦ δικαίου τούτου, καὶ τὸ ξεμύτισμα τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδέας ἐκεῖ ποῦ δὲν τὴν περιμένουν. Πολλοὶ βάζουσι στὸ σημάδι, καὶ πᾶσι χαμένους ὁ κόπος τους, καὶ μὲ τὰ ἴδια ὄπλα ποῦ ἄλλοι κατορθώνουνε νὰ χτυπήσουν ἴσιν. Ἡ ἐπιτυχία θέλει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, γύμνασμα.

Ὁ «Κάποιος» ἀναφέρει πὼς ἓνα «ἐγκριτώτατον» σοσιαλιστικὸν περιοδικὸν κ' ἓνα ἄλλο σλαβικὸν «λούσανε στίς βρυσίδας» καὶ ἐκδότῃ καὶ κοινὸν ἀπὸ τὴν ἀφῆρημὴν τοῦ ξανατυπωμοῦ τῶν ἔργων τοῦ Μωπασσάν. Ὁ Μωπασσάν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοὺς σοκουράτους αὐτοῦς πολεμιστῆς «φεύγῃς ἀδιάντροπος», ὅταν πολέμιος τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδέας. Ἀντὶ αὐτοῦ, γιὰ τί ἔτσι, καθὼς ἀνόνομα καὶ ἀόριστα σημειώνει τὰ περιοδικὰ τούτα ὁ ἐπιστολογράφος, δὲν μποροῦμε νὰ τὰ βροῦμε, γιὰ νὰ ἀποχτήσουμε, ἀνίσως καὶ μᾶς εἶναι βολετό, μὴν ἀμεση ἀντίληψιν τῆς κριτικῆς τούτης, ὅστε νὰ κατορθώσουμε πολὺ πιδυ καλοσυνεῖδητα νὰ τὴν κρίνομε. Κ' ἐδῶ φαίνεται πόσο εἶναι χρήσιμα καὶ πόσο σφά, σὲ τέτοιου εἶδους συζητήσεις, οἱ παραπομπὲς καὶ τὰ πιστὰ παραδείγματα στὰ λόγια μας τῶν ζένων λόγων· ἔτσι εὐκολύνεται ἡ ἐξέλεγεση. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ βασισθῶ στὴ σημείωσιν τοῦ Κάποιου. Βρίσκω πὼς οἱ «βρυσίδες» δὲν προστέτουν τίποτε στὴ δύναμιν τοῦ διαφεντεμοῦ μᾶς ἰδέας καὶ πὼς τὰ στόματα ποῦ ἀφρίζουν, οἱ γροθιῆς ποῦ προτείνονται, οἱ γκριμάτσες καὶ οἱ μουντζες, δὲν μποροῦνε σὲ τίποτε νὰ παραδοῦνε μπροστά στὴν ὑψηλὴν γαλήνην τοῦ ἔντον' ἀσάλευτου καὶ ὅταν ἀγαμματένιου προσώπου ποῦ διαλαλεῖ ὅ,τι πιστεύει πὼς εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἐχτός ἂν ἡ βρυσά, ἐχτός ἂν τὸ ἀφῆρημα εἶναι τόποι, εἶναι τρόποι γιὰ νὰ ξεσκεπᾶσουνε καὶ γιὰ νὰ ξεχυθῶν, ὅχι τὰ νεῦρα τοῦ ταρασμένου συζητητῆ, μὰ ὁ θυμὸς κάποιου μεγαλοφάνταστου πολέμαρχου τοῦ Λόγου. Ἡ Τέχνη ὅλα τὰ ὁμορφαίνει. Σοὶ Κύριε! Μὰ ἡ παρατήρησιν τούτη εἶναι παραπανιστή. Τὸ κυριώτατον στὸ ζήτημά μας εἶναι: Βρίσκω πὼς εἶναι γιὰ νὰ ξαφνίσῃ καὶ εἶναι πολὺ ἄτυχον, γιὰ νὰ μᾶς δεῖξῃ κανεῖς τὴν ψευτιά μᾶς τέχνης, νὰ διαλέξῃ συγγραφέα ὅταν τὸ Μωπασσάν. Ὁ συγγραφέας αὐτὸς ξυπνᾷ μπροστά στὰ μάτια καὶ τοῦ φιλολογικῆ θρεμμένου ἀναγνώστη καὶ τοῦ φιλόλογου κριτικοῦ τότεροφάντασμα τῆς καλλιτεχνικῆς ἀλήθειας. Ἀνάμεσα στοὺς πραγματιστῆς τεχνίτες τοῦ λόγου ποῦ φανήκανε, ξεχωριστὰ στὴ Γαλλίαν, καὶ στὴν Ἑυρώπη, στὸ δεύτερον πενηντάχρονον

(*) Κοίμυξε ἀριθ. 472, 473, 474, 475, 476, 477 ἰκα 450.

(**) «Νουμάς» ἀρ. 188.

του περασμένου αιώνα, είναι ὁ κατεξοχὴν ἀντικειμενικός, νὰ ποῦμε, ὁ ἀπάνου ἀπ' ὅλους ἀληθινός, μαθητὴς καθὼς εἶναι καὶ συνεχιστὴς τῆς ἐπιστημονικῆς καλολογίας τοῦ μεγάλου Φλωμπέρ. Τὰ ἔργα του δὲν τὰ διαπερνᾷ καμιά πρωτότυπη, καμιά τρανὴ φιλοσοφικὴ σκέψη· τὰ γιομίζει ἔλα καὶ πιδ πολὺ τὰ σύντομα διηγήματά του, κτύπημα στὴν Ἱστορίᾳ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, κλασσικὰ στὸ εἶδος τους, ἡ ζωῆ.

Μὰ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀλήθεια ὅσο κι ἂν ζητᾷ νὰ παρασταθῇ ἀντικειμενικώτερα, εἶναι πάντα κάτι ὑποκειμενικό, κάτι ποὺ κρεμιέται ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ τεχνίτη, ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ κοιτᾷ, ἀπὸ τὴν τέχνη ποὺ μᾶς ἐρμηνεύει τὰ κοιτάματά του. Ἡ καλλιτεχνικὴ ἀλήθεια διαφέρει πάντα ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τὴν ἐπιστημονικὴν. Ἄς ἀφήσουμε πῶς καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐπιτήμη ἡ ἀλήθεια, καθὼς δὲν εἶναι κάτι τελειωτικό, ἔτσι καὶ τὸ κυνήγημά της γίνεται κατὰ τρόπους ποὺ θυμίζουν ἀρκετὰ τοὺς δρόμους τῆς τέχνης, τουλάχιστον ἐκεῖ ποὺ μεγάλοι ἐπιστήμονες εἶναι οἱ κυνηγοί. Παρατηρήθηκε πῶς μαθηματικὲς κορφές, ἕνας Gauss, ἕνας Riemann, ἕνας Πουανκαρέ, ἔχουν ὁ καθένας τους στὸν τρόπο ποὺ ἀποδείχνουνε τὰ θεωρήματά τους, κάτι βαθιὰ προσωπικό, βαθιὰ καὶ ὅπως διόλου καὶ χαρακτηριστικώτατα διαφορετικὸ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Πολὺ περισσότερο οἱ γιατροὶ μὲ τὴ διαγνωστικὴ τους. Ἀκόμα περισσότερο οἱ κριτικοὶ τῶν ἔργων τοῦ Λόγου καὶ τῆς Τέχνης. Κριτικὸς ἀπὸ κριτικὸ, συχνὰ πυκνά, διαφέρει ὡς ἕνα καλάθι κεράσια ἀπὸ ἕνα βράχο. Καὶ γι' αὐτὸ εἶναι χωρισμένοι, μέσα στὸ διανοητικὸ κόσμον, σὲ δυὸ μεγάλα στρατόπεδα· σὲ δογματικούς καὶ σὲ ἀναρχικούς· μέσα στὰ δυὸ ταῦτα χωρίσματα μπαίνουνε, συναπαντιέονται, σπρώχνονται καὶ συνταιριάζονται κάθε λογῆς ἰδιοσυγκρασίες κριτικῆς. Καὶ καθὼς ὑπάρχουν ποιητὲς φανατικοὶ τοῦ ὄνειρου καὶ φανατικοὶ τῆς πραγματικότητος, ποιητὲς ἰδεαλιστῆς καὶ ποιητὲς θετικιστῆς, ποιητὲς καὶ μὲ τὰ δυὸ στοιχεῖα τοῦτα, ποιητὲς ἀπάνου κι ἀπὸ τὰ δυὸ στοιχεῖα τοῦτα, μὰ πάντα μεταμορφωτῆς, πάντα νοθευτῆς — ἂς μὴ φοβηθοῦμε τὴ λέξη — τοῦ ἄδολου κρασιοῦ τῆς ζωῆς, ἢ στὸ χειρότερο ἢ στὸ καλλίτερο, στὸ πιδ μαῦρο ἢ στὸ πιδ ρόδινο, τεχνίτες ποὺ ζωγραφίζουνε, μὰ ποὺ δὲν ἀντιγράφουνε, — ἔτσι καὶ παράλληλα μὲ τούτους ὑπάρχουν ἀναγνώστες ὄνειροφίλοι καὶ ἀναγνώστες πιστοὶ τῆς ζωῆς, ἀναγνώστες φυσιολάτρεις καὶ ἀναγνώστες ἐραστῆς τῆς ἰδέας· ὁ καθένας τους βρίσκουν ἀληθινὰ τὰ ἔργα ποὺ ἐκφράζουνε τὰ ἰδανικά τους· τὰ ἔργα ποὺ εἶναι βγαλμένα ἀπὸ ἄλλα ἐργαστήρια, τοὺς φαντάζουν ψεύτικα. Πιδ μετρημένοι θὰ εἶναι βέβαια οἱ ἀναγνώστες οἱ κριτικοὶ ποὺ θὰ μπορούνε νὰ ξεδιαλύσουνε μέσα σὲ

κάθε καλλιτέχνημα τὴν ἀλήθεια τὴ δική του τὴν ξεχωριστή.

Ἄλλο ὁμορφιά στὴ φύση καὶ ἄλλο ὁμορφιά στὴν τέχνη. Μάλιστα ὑπάρχουν καλολόγοι ποὺ φρονοῦνε πῶς μόνο τὸ ὄνομα ἔχουνε κοινὸ οἱ δυὸ τοῦτες ὅπως διόλου διαφορετικῆς ἰδέας, καὶ πῶς μάλιστα τὸ κοινὸ τοῦτο ὄνομα ὁμορφιά γιὰ δυὸ πράματα ποὺ εἶναι ἄμοιαστα σὲ πολλὰ, δίνει ἀφορμὲς σὲ σύγκριση καὶ σὲ θολώματα. Καὶ μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν ἄδικο.

Ὁ ἴδιος ὁ Μωπασσάν, δημιουργὸς καὶ κριτικὸς μαζί καλλιτέχνης, ὡς κάθε ποιητῆς ποὺ ἀναγκάζεται ἀπὸ τὴ δύναμη τῶν πραγμάτων, ὑστερ' ἀπὸ τὴ γέννα τῶν παιδιῶν του, νὰ πιστοποιησῇ καὶ τὰ δίκια τους, νὰ πῶς ὀρίζει στὸν πρόλογο τῆς μυθιστορίας του «Πέτρος καὶ Γιάννης» τὸν οὐσιαστικὸν χαρακτήρα τοῦ κριτικοῦ: «Χωρὶς μεροληψία, χωρὶς ἀπὸ προτήτερα μορφωμένες γνώμες, χωρὶς ἰδέες παρμένες ἀπὸ τοῦτο ἢ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ τεχνικὸν σχολεῖον, χωρὶς καμιά προσήλωση σὲ ὠρισμένην οἰκογένεια καλλιτεχνῶν, πρέπει ὁ κριτικὸς νὰ καταλαβαίνῃ, νὰ ξεχωρίσῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ ὅλες τὶς προσπάθειες καὶ τὶς πιδ ἀντίθετες, τὶς ἰδιοσυγκρασίες τὶς πιδ ἐνάντιες, καὶ νὰ παραδέχεται τὰ ψαξίματα, μέσα στὴν τέχνη, τὰ πιδ διαφορετικά». Τὸ ἰδεώδικο τοῦτο ὑπόδειγμα τοῦ ἔργου τοῦ κριτικοῦ βέβαια πῶς δὲν μπορεῖ νὰ ἐφαρμόζεται μὲ ὅλην τὴν ἰδεατὴ ἐντέλεια. Ἡ κριτικὴ εἶναι τὸ μέτρο ποὺ μπαίνει σὲ κάθε λογῆς ἐπιτήμη, τέχνη, ἰδέα, σκέψη, ἐνέργεια, γιὰ τὸ ξεκαθάρισμα καὶ γιὰ τὴν προαγωγή τους. Μὰ κάθε ἐνέργεια, κάθε σκέψη, κάθε ἰδέα, κάθε τέχνη, κάθε ἐπιτήμη ἔχει τὴ δική της τὴν κριτικὴν· κι ὅσο πιδ τελειωμένοι, ὅσο πιδ ξεχωρισμένοι· δείχνονται οἱ κύκλοι τοῦτοι, τόσο πιδ ξεχωρισμένα, τόσο πιδ τελειωμένα τὰ κριτικὰ τους μέτρα. Οἱ διαφορετικῆς τοῦτες κριτικῆς βοηθιέονται, στὴν ἀνάγκη, ἀναμεταξύ τους καὶ ἀλληλοσυμπληρώνονται, μὰ δὲν ἀναπληρώνονται καὶ δὲν πατᾶνε ἢ μιὰ κριτικὴ τὰ σύνορα τῆς ἄλλης, χωρὶς θαλασώματα, γλιστρήματα, ἀδικήματα. Ὁ Σαιντμπέβ γιὰ νὰ τονώσῃ τὴν κριτικὴν τοῦ δύναμη, μαζί γνώση καὶ τέχνη, ἄκουσε γιὰ καιρὸ ἰατρικὰ μαθήματα στὸ Πανεπιστήμιον, μὰ δὲ σημαίνει τοῦτο πῶς τοῦ γίνηκε ἡ φυσιολογία καὶ ἡ ἀνατομικὴ ἀποκλειστικῆς ἀσχολίας, ἀπὸ ἄπλά βοηθήματα. Καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦ Λομπρόζου καὶ τοῦ Μάξ Νορδάου καὶ ὅλων τῶν κριτικῶν ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὰργαστήρια τους εἶναι πῶς παραπολὺ μεταχειρίζονται τὴ χοντροκάμωτη κάπως ζυγαρὰ τῆς ψυχιατρικῆς στὸ ζύγισμα τῶν ἔργων τῶν λεπτεπίλεπτων τῆς μεγαλοφυίας. Κορυφαίαι τῆς σκέψης καὶ τῆς τέχνης ποὺ ἀφήσανε τὰ σημάδια τους σὲ πολλαπλοὺς κύκλους τῆς ἀνθρώπινης ἐνέργειας, λογικὸ

είναι να γίνονται υποκείμενα πολλαπλών κριτικών, εξαφνα σάν τὸ Ρουσσώ, πού τοῦ γιορτάσαν τώρα τὰ διακόσια του χρόνια Γαλλία καὶ Ἑλβετία, πού εἶναι μαζί μέγας φιλόσοφος καὶ μέγας ποιητής, καὶ τὰ ἔργα του κολυμπάνε ὅμοια ἀνετα στὰ πέλαγα τῆς πολιτικῆς, τῆς ἠθικῆς, τῆς καλολογίας. Μὰ κ' ἐδῶ χρειάζεται προσοχή καὶ ξεχωρίσμα· ὁ Μπαρρές ἔταν ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς χτυπᾶ τὸ Ζολά, χτυπᾶ τὸ Ρουσσώ, τοὺς χτυπᾶ ὄχι ὁ μέγας λογοτέχνης, πού εἶναι ὁ Μπαρρές, μὰ ὁ ἀποκλειστικὸς πολιτευτής· καὶ τὰ χτυπήματά του, πού ἂν λογαριάζονται, λογαριάζονται πάντα πῆς πολὺ γιὰ τὴ λογοτεχνική τους δύναμη — πάντα ἢ τέχνη ἢ σωτήρας — δὲν παραλλάζουνε, οὐσιαστικά, ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῆς Ἐκκλησίας λ. χ. καὶ στὸ ἔργο τότε, καὶ στὴ μνήμη τώρα τοῦ Θεόφιλου Καίρη, τοῦ πρωτοστάτη καὶ σ' ἐμᾶς ἐδῶ τοῦ ἀδέσμευτου φιλοσοφικοῦ λόγου, τοῦ πῆς πολῦτιμου θῶρου πού δόθηκε τοῦ ἀνθρώπου νὰ χαρῆ. Διὸ μεγάλες δυνάμεις, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, φιλονεύσανε γιὰ τὰ σκήπτρα τοῦ βασιλείου τῆς Ἰδέας· ἢ Ἠθικῆ καὶ ἢ Αἰσθητικῆ· ἢ καθεμιά ἔχει τοὺς ἀποστόλους τῆς καὶ τοὺς κριτικούς τῆς. Ἐδῶ ἢ Ζωῆ, δεμένη μὲ κανόνες, πού ἔξω ἀπ' αὐτοὺς σωτηρία δὲν ὑπάρχει· ἐκεῖ ἢ Ζωῆ, πού γιὰ νὰ κρατιέται στὸ ὕψος τῆς, ἐλπίτερο πρέπει νὰ ἀφίνεται τὸ πανώριο τῆς ξέσπασμα. Ὅσοι κ' ἂν λατρεύουν οἱ ἠθικολόγοι τὴν Ἄρετή σάν ὁμορφιά, ὅσοι κ' ἂν οἱ καλολόγοι πιστεύουν πῶς ἀρετὴ δὲν εἶναι παρὰ ἢ Ὅμορφιά, τὰ ἔργα πού τὰ γεννᾶ τούτ' ἢ ἐκεῖν' ἢ πίστη σωστὴ νὰ κρίνονται ἀπὸ τὴ μεριά πού τοὺς ταιριάζει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα αὐτοῦ εἶναι ἢ ἀξία τους. Ἠθικῆ κ' Αἰσθητικῆ, αὐτόνομες πολιτείες, ὅσοι κ' ἂν ἔχουν ἀνάγκη σύμμαχων ἀπόξω. Καὶ ἢ σοσιαλιστικὴ ἰδέα, ἢ ἠθικὴ, ὅσοι κ' ἂν ὕλιστικά ἐξηγεῖ ὁ σοσιαλισμὸς τὰ πράματα τοῦ κόσμου. (Ὑλισμὸς καὶ ἰδανισμὸς, συγκυβερνήτες. Τῆ γαλλικὴ ἐπανάσταση ὅμοια τῆ σπρώξανε οἰκονομικὸ λόγοι καὶ ὁ λόγος τοῦ Ρουσσώ). Γιὰ τοῦτο ἢ σοσιαλιστικὴ κριτικὴ πού ρίχνει τὸ φῶς τῆς γιὰ καλὸ ἀπάνου στὰ ἔργα τὰ σοσιαλιστικά, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ σκοτίζει τὰ ζητήματα διὰν ἐφαρμόζῃ τὰ δόγματά τῆς ἀπάνου σὲ ἔργα πού μονάχα ἢ φιλολογικὴ κριτικὴ μπορεῖ καθαρὰ νὰ μᾶς πῆ τί λογῆς εἶναι.

Διάβασα πρὸ καιροῦ σὲ κάποιον περιοδικὸ (Documents du progrès) ἓνα φοβερὸ καὶ δυνατὸ μανιφέστο τοῦ Μάξιμου Γκόρκη ἐναντίον τῶν «Κυνηκῶν», καθὼς ὀνομάζει ὁ νεοφώτιστος λογοτέχνης σοσιαλιστῆς τοὺς πλουτοκρατικούς νοικοκυραίους καὶ τὴ φιλολογία τους πέρα ὡς πέρα, καὶ τὴν ἀντίληψη πού ἔχουνε τοῦ ὄραίου στὴν Τέχνη. Ἀλύπητος εἶναι ὁ σοσιαλιστῆς κριτικὸς. Γιαπ καὶ γκόπ τὸ τσε-

κούρι του. Μὰ πῶς μέσα στὴν ἀποκλειστικὴ του σάτιρα μᾶς κάνει νὰ ξανοίγουμε, καὶ νὰ στοχαζόμεστε «Καλὰ τὰ λέει!» Γιατί; Γιατί **ἔξερει καὶ γράφει**. Αὐτὸ εἶν' ὄλο τὸ μουσικὸ πού κάνει πειστικὰ τὰ λόγια του. Γιατὶ κάτου ἀπὸ τὸν ἀρνητὴ σοσιαλιστῆ, κάτου ἀπὸ τὸν καταφρονετῆ, σὲ πολλὰ, τοῦ Λόγου, εἶναι κρυμμένος ὁ κενήτης τοῦ Λόγου πού γνωρίζει καλὰ κ' ἐκεῖνα πού προσβάλλει καὶ πού μὲ τὴ ρητορικὴ του, συγκινώντας μας, πείθει. Ἄξιος μαθητῆς τοῦ Τολστόη. Ὁ Τολστόης μού θυμίζει τὴ μακρόλογη καὶ φιλολογημένη μελέτη πού ἔγραψαν ἀπάνω στὰ ἔργα τοῦ Μωπασσάν. Κάθε φορὰ πού τὴ διαβάξω δὲν τὴ χορταίνω. Ὅχι γιατί βρίσκομαι σύμφωνα μὲ ὅλα ὅσα μᾶς διδάσκει. Τραγουδιστῆς ἐγώ, σεργμένος ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὁμορφιάς καὶ δεμένος μὲ τὴ χρυσὴ ἀλυσίδα τοῦ Στίχου, ὅσο ταπεινὸς κ' ἂν εἶμαι, αἰστανόμαι πῶς κάτι μέσα μου ἐπαναστατεῖ καὶ διαμαρτύρεται κάτου ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀνικαλλιτεχνικῆς τολστόηκῆς ἰδεολογίας. Μὰ πῶς, θέλοντας μὴ θέλοντας, ὁ ἀταίριαστος ἠθικολόγος Τολστόης μένει πάντα κ' ἓνας λογοτέχνης κριτικὸς πρώτης γραμμῆς! Κάτου ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ του σοσιαλισμὸ ζῆ πάντα καὶ καρδιοχτυπᾶ ὁ καλολογικὸς του οἶστρος. Ἀλύπητα χτυπᾶ τοῦ Μωπασσάν τὴν ἀνηθικότητα, δηλαδὴ τὴν ἀδυναμία του νὰ ξεχωρίσῃ τὴν ἀρετὴ ἀπὸ τὴν κακία, καὶ νὰ τὰ κρίνῃ ὅλα τῆς κακίας ἀξία γιὰ νὰ ζωγραφιένται. Μὰ καὶ μαζί ὑπερέξοχα ξεχωρίζει τὸ μεγάλο τέλαντο τοῦ Μωπασσάν, καὶ ξεχωριστὰ, τὴ δύναμή του νὰ ξανοίγῃ καὶ νὰ μᾶς ζωγραφίξῃ ὅσα οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ ξανοίξουν, δηλονότι τὸ χάρισμα πού κάνει τὴν τέχνη του κατεξοχὴν παραστατικὴ πραγμάτων, χάρισμα πού διαλαλοῦνε πέρα ὡς πέρα οἱ κριτικοὶ πού ἀξίζουν τὸνομα, οἱ Βρυνετιέρ, οἱ Λανσὸν καὶ τόσο ἄλλοι, ὅπως διόλου ἀντίθετα μὲ τὸ σοσιαλιστῆ κριτικὸ τοῦ κ. «Κάποιου πού δὲν ἔχει ἔργο». Καὶ πῶς κάτου ἀπὸ τὴν ἀντιπάθεια τοῦ ἀπὸστολου Τολστόη πρὸς τὰ ἔργα τῆς φυλῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μωπασσάν ξεμυτίζει ἢ συμπάθεια τοῦ ῥώσου μεγαλοτεχνίτη ἀπεριόριστη πρὸς τὸ συντεχνίτη του τὸ Γάλλο! Μὲ ἀνάλογη δύναμη εἶναι σκαρωμένο καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Τολστόη γιὰ τὸ Σαίξπηρο. Μὰ στὸ βιβλίον τοῦτο, ἐπειδὴ ἀκριβῶς λείπει ἢ **συμπάθεια**, τὸ μέγα χάρισμα πού, καθὼς ἀνυψώνει τὸν ποιητῆ, ἐμπνέει καὶ τὸν κριτικὸ στὸ δρόμο του, (μὲ ὅσα κ' ἂ λένε ὅσοι τῆς κριτικῆς τέχνης ἔχουνε μιστὴ ἀντίληψη) στὸ βιβλίον τοῦτο κυριαρχεῖ ἀποκλειστικὰ μιὰ παθολογικὴ ἀρνηση πού σὲ ἀπεπλίζει καὶ σὲ κάνει νὰ ξεφωνήσῃς, μὲ ὅλη τὴ φαινομενικὰ δυσκολοπολέμητη λογικὴ τῆς. Στὴν ἀρχὴ θυμῶνεις, μὰ ὕστερα στοχαζεσαι; ὁ Τολστόη δὲν μπρο-

ροῦσε νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ Σκιξπήρα παρὰ καθὼς μί-
λησε. Δυὸ στοιχεῖα, ἡ φωτιὰ καὶ τὸ νερὸ, σμίγουν
καὶ πολεμᾶνε μέσα στὸ βιβλίον τοῦτο· δυὸ σύμ-
βολα ποὺ φιλιωμὲ δὲν ἔχουνε: ὁ ῥῶσος, σίγκαιρος
τῶν πρώτων ἀποστολικῶν καιρῶν· ὁ χριστιανὸς καὶ
ἀσκητὴς· ὁ Σκιξπήρας, ἔλη ἢ Ἀναγέννηση τοῦ Ἰησοῦ
αἰῶνα, ἡ ἀδιάρρηκτο στήν ἠθική, ἡ ἄθρησκη, ἡ νε-
σταλγικὴ λάτρευσις τῶν ἀρχαίων εἰδωλῶν, ἔλη λα-
γυεῖα καὶ ποίηση. Καὶ ἡ γαλῆνη ξαναχαϊδεύει σοῦ
τὴν ψυχὴν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΣΚΗΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ

**ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ. Γάμοι
μετ' ἐμποδίων**, κωμῆδία σὲ 3 πράξεις τοῦ κ. Μι-
τιάδη Ἰωσήφ.

Τὸ ν' ἀνεβίαση πάνου στὴ σκηνὴ τύπους ἄστο-
χους καὶ χαραχτῆρες ὤμοις, δὲν εἶναι βέβαια τὸ
ἔργο τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα. Κι ὅμως ἡ κωμῆδία
τοῦ κ. Ἰωσήφ τίποτ' ἄλλο δὲ μᾶς παρουσίασε. Τὸ
πλέξιμο τοῦ μύθου κοινοτοπικὸ καὶ δίχως διαφέρο,
καὶ ὁ διάλογος ἄψυχος χωρὶς μιὰ κάνε λάμψη ἀπὸ
πνέμα καὶ ἀπὸ οὐσία.

Οἱ τύποι τῶν δυὸ κορισιῶν ποὺ τὸ σκαπουλά-
ρουν ἀπὸ τὸ σπιτικὸ τους τῆς Σμύρνης, κρυφά, γιὰ
νὰ ρθοῦνε στὴν Ἀθήνα ν' ἀνταμώσουν τοὺς δυὸ
ἱπότες τους, ὄχι μονάχα ἀδικιολόγητοι ψυχολογικὰ
παρουσιάζονται στὸ μάτι τοῦ θεατῆ, μὰ καὶ ἀγνάντια
στὸν ἑαυτὸ τους στὸ βάθος δὲν ἔχουν τίποτα νὰ δεί-
ξουνε γιὰ αἰτία καὶ ἀφορμὴ μιᾶς τέτοιας πράξης. Ὑ-
στερα τὸ τριγύρισμά τους στὰ ξενοδοχεῖα τοῦ Φά-
ληρου καὶ τοῦ Τατογιοῦ, ἐπεισόδια ἀνάξια καὶ τοῦ
κινηματογράφου ἀκόμα, δὲ μᾶς δείχνουν παρὰ μιὰ
περικυκλωσιὰ ψευτουριστοκρατικὴ δίχως τοῦλάχιστο
τὸ καμτσίκι τῆς σάτυρας ἢ τῆς εἰρωνίας τὴν πικράδα.

Ὁ κ. Ἰωσήφ ἀπότυχε καὶ σὲ τοῦτο τὸ ἔργο του,
ὅπως καὶ σὲ τόσα ἄλλα, καὶ μένει ἔτσι θῦμα τρα-
γικὸ τοῦ στεροῦ «Λασσάνειου» ποὺ χωρίζοντάς του
τὴ δάρνη, τοῦ σήκωσε γιὰ πάντα τὴν ἡσυχίαν του.

**ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ. «Σπί-
δες ποὺ σβύνουν»** δράμα σὲ 2 πράξεις τῆς κυρίας
Αὔρας Θέρου.

Μιὰ ὑπόθεση γιὰ ἓνα μέτριο δῆγμα χύθηκε

στὸ σκηνικὸ καλοῦπι γιὰ νὰ βγάλῃ ἓνα μετριώτερο
δράμα. Τίποτα καινούργιο ἀπὸ τὴ χωριάτικη ζωὴ,
ὅπως τὴν ξέρουμε ἀπὸ τὰ χωριὰ καὶ ὅπως τὴν ἔχουνε
μπυκαλετεῖ σὲ ὄρισμένον τύπο, ὅλοι οἱ ῥωμιοὶ δη-
γηματογράφοι, δὲ μᾶς ἔδειξε ἢ κ. Αὔρα Θέρου. Πα-
ρατήρησι βιθιήτερη λείπει, αἰσθησι ἀληθινώτερη
τοῦ κύκλου ποὺ θέλει νὰ ζωγραφίσῃ δὲ φαίνεται
ποινθενά. Ἡ δραματικὴ σίγχροισι ποὺ εἶναι ἡ βά-
σι κάθε τέτοιου εἶδους ἔργου, μᾶς παρουσιάζεται
ἀνισόρροπη στὰ οὐσιαστικώτερα στοιχεῖα τῆς. Ὁ
Λάμπρος, νεοιδεάτης δίχως νὰ ξέρῃ γιὰτι καὶ ἀπὸ
ποῦ, φιλελεύτερος ἀχαραχτήριστος καὶ ἀδικιολόγητος
ἔσωτερικώτερα. Ἡ Χρυσούλα τύπος τοῦ Περεισιᾶδη
στὴ δράσι τῆς καὶ παρεξήγησι τῆς πραγματικῆς
ρωμοπούλας. Ἐνας διάλογος ψεύτικος καὶ φτιασι-
δωμένος στεφανώνει ὅλο τὸ ἔργο καὶ μιὰ ψευτο-
προσπάθεια γιὰ σύμβολα καὶ ἀλληγορίες λευτεριάς ποὺ
δὲ μαντεύεται, γιὰτι δὲν ὑπάρχει, χύνεται ἀπ' ὅλες
τὶς σκηνές. Ἐνα μονάχα ἔχουμε νὰ ἐπαινέσουμε: Τὸ
πέρα καὶ πέρα μεταχείρισμα τῆς δημοτικῆς μας γλώσ-
σας, ὅσο ἄταχτο καὶ ἀκανόνιστο ἀπὸ τὴν τυπικὴ με-
ριὰ καὶ ἄστάθηκε τοῦτο. Μήπως ὅμως ἡ δημοτικὴ
γλώσσα μπῆκε γιὰτι τὸ ἤθελε τοῦ ἔργου ἢ περικυ-
κλωσιὰ;

**ΘΕΑΤΡΟ ΚΥΒΕΛΗΣ. «Τὸ Τσακάλι», «ἡ
Θεατρίνα», «ὁ Πιερόττος»** τοῦ κ. Πλάτωνα Ροδο-
κανάκη.

Μᾶς ἔδειξε ὁ συγγραφέας μιὰν ἐπιμελημένη φρον-
τιδα γιὰ τὰ τρία μόνόπραχτα σκηνογραφήματα. Θέ-
λησε νὰ βρῆ τὸ κωμικὸ καὶ τὸ δραματικὸ ἐκεῖ ποὺ
μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Χωρὶς νὰ ξεφρίγῃ ἀπὸ τὸ δρόμο
τῆς κοινοτοπίας, παρουσίασε κάτι τὸ δρασερό, καὶ ἄς
ἐλπίσουμε πὸς καλλιεργώντας τὴν ἐπιδοσὴ του θ'
ἀφήσῃ εἰλικρινέστερα τὴ ματιὰ του πρὸς τὸν κόσμον
ποὺ καταπιάνεται νὰ χαραχτηρίσῃ.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΖΩΕΙ

Στὴν ὥρα ποὺ περνᾶ, ποῖος μπορεῖ νὰ πεῖ:
Τὸ δρόμο τῆς νὰ κόψει καὶ νὰ σταθεῖ;—
Σὰ βόλι φεύγει καὶ σκορπίζει
Τὸ θάνατο σ' ὅ,τι στὴ Γῆς ἀνθίζει.

Στὴ φύση ποὺ γεννᾶ, ποῖος μπορεῖ νὰ πεῖ:
Ἡ κωμῆδία φτάνει, ποῦ λένε ζωὴ;—
Παντοῦ πετιέται νύχτα μέρα,
Στὴ γῆς καὶ στὴ θάλασσα καὶ στὸν ἀέρα!
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΡ- ΜΟΝΙΣΜΕΝΗ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀

Πολλές φορές βγήκαν καλλιτέχνες που είπαν πως μπορεί πολύ καλά να αρμονιστεί ή, εκκλησιαστική μας μουσική με την πολύφωνη τέτοια, μα ή φωνή τους πνίγηκε άμέσως μέσα στις σκότιες, μουχλιασμένες, προληπτικές και σχολαστικές διαμαρτυρίες κάπιων πολύξερων, που θάρρεψαν πως κι αυτό μας τὸ «δσιο και ιερὸ πάτριον» που τὴ λέν βυζαντινὴ μουσικὴ θὰ τὸ πνίξει ὁ μισερὸς πολιτισμὸς τῆς Δύσης, ἀλλάζοντας τὴν ἐκκλησιὰ μας σὲ μελοδραματικὸ θέατρο.

Περιμέναμε λοιπὸν νὰ βγεῖ ἕνας γερός Νοῦς, ἕνα παληκάρι, που νὰ χτυπήσει αὐτὴ τὴ θρησκολύπη πρόληψη, ἀποδείχοντας μ' ἐπιχειρήματα χεροπιαστὰ πὼς τίποτα δὲν ἔχει νὰ πάθει ἡ μουσικὴ τῆς ὀρθόδοξης ἑλληνικῆς ἐκκλησιᾶς ἀν' ἀρμονιστεῖ σύμφωνα μὲ τοὺς μουσικοὺς νόμους που θεοπίσανε μεγάλα καλλιτεχνικὰ πνεύματα τῆς ἐποχῆς μας.

Καὶ τὸ παληκάρι βγήκε στὴ μέση ἀρματωμένο ὡς τὰ δόντια. Κ' ἔτυχε νᾶναι μαλλιαρός! (Ἄκου τα μπάρμπα-Μιστριώτη!) Ὡς καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα μαλλιαρός ἔπρεπε νὰ βγεῖ καὶ νὰ τὸ σπρώξει πρὸς τὰ μπρός. Τὸ λέγω καὶ τὸ βροντοφωνῶ μὲ τρανὴ περηφάνεια. (Ἄς πᾶν νὰ λαχτίζουν οἱ σκουριόμυαλοι καθαρεδουσιάνοι πὼς κ' ἐδῶ προδοσιὰ ὑπάρχει. Ρούμπλια! Ἡ Σύνοδο τῆς Ρωσσίας...).

Προχτές τὸ βράδι στὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο ἐδῶ, κατάγεμο ἀπὸ λογιῆς κόσμο, ὅπου ξεχώριζαν κι ἀνώτεροι κληρικοί καὶ καλλιτέχνες δικοὶ μας καὶ ξένοι, κι ὁ κ. Γρυπάρης καὶ ἄλλα μέλη τῆς Ἑλλ. πρεσβείας καὶ τοῦ προξενείου, ὁ γνωστὸς συγγραφέας τοῦ περιφημοῦ βιβλίου «Γλώσσα καὶ Ζωή», ὁ διωγμένος πέρυσι ἀπ' τὸ Ζωγράφειο γυμνάσιο γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ καλλιτέχνης κ. Σταματιάδης μὲ μιὰ σοφὴ διάλεξή του μᾶς ἀπόδειξε μ' ἐπιχειρήματα σοβαρά, ἐπιστημονικά, πὼς ἔλοι οἱ ἤχοι τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς μποροῦν ν' ἀρμονιστοῦν πάνου στὴν πολυφωνία. Γιὰ νὰ μᾶς ἀποδείξει ἀκόμα πιὸ πολὺ ἐφαλε καὶ μερικὰ κομμάτια μὲ τὸ χορὸ που εἶχε προετοιμάσει ὁ ἴδιος, σὺν τῷ «Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου», «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε», «Ἅγιος ὁ Θεός», «Χριστὸς ἀνέστη» κτλ., χωρὶς ν' ἀλαργίεβει καθόλου ἀπ' τὴ Βυζαντινὴ μουσικὴ. Καὶ εἶδαμε στῶν ἀκροατῶν τὰ πρόσωπα νὰ καθρεφτίζεται ἡ συγκίνηση καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ τους κόσμου, ἀκούσαμε εἰδικούς κληρικούς νὰ φωνάζουν «μπράβο» καὶ νὰ ξεσποῦν σὲ χεροκροτήματα κι ἀ-

κούσαμε καλλιτέχνες νὰ ἐκφράζουν τὸ θαυμασμὸ τους καὶ τὰ θερμὰ τους συχαίρια στὸν κ. Σταματιάδην, γιὰ τὴ λαμπρὴ του ἐργασία ποῦδεψε.

Μέσα σ' αὐτὰ ὅλα δὲν ἔλειψαν βέβαια καὶ οἱ «προσδόφοβοι» ὅπως τοὺς ὠνόμασε κάποιος φίλος, οἱ ὀπισθοδρομικοὶ προληψόβλητοι, που τρόμαξαν καὶ ταραχτήκαν γιὰ τὴ θάρρεψαν πὼς πάει κι αὐτὸ τὸ «κειμήλιό» μας, βούλιαξε μὲς στὸν ὠκεανὸ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Εὐρώπης, μελοδραματοποιήθηκε ἡ βυζαντινὴ μας μουσικὴ. Πολλοὶ βέβαια ἀπ' αὐτοὺς εἶναι που διαμαρτύρονται γιὰ λόγους καθαρῶς ἐπαγγελματικούς, μὴ δίνοντας δεκάρα γιὰ τὰ ρέστα.

Καὶ τώρα δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ συχαροῦμε κ' ἐμεῖς τὸν ἐργατικώτατο καὶ προσδευτικώτατο φίλο μας καὶ νὰ τοῦ εὐκηθῶμε οἱ κόποι του ν' ἀνθοδοτήσουν γλήγορα, προσφέροντάς του γι' ἀνταμοιβὴ τὰ μάρανο στεφάνι.

Πόλη 13.6.12

ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΤΡΙΝΟΣ

ΣΤΟΝ PAUL FORT

«Ce que j' appris de Moréas fut mon secret.
Non pas pour lui, puisque vivoit-mon maître, hélas! — il savait tout, comme aujourd'hui».

(Vivre en Dieu) τελευταῖο βιβλίο τοῦ P. Fort.

Περνοῦνε βαβυλωνεῖς, ἢ ποτιμοὶ ξεσποῦνε,
Ἡ πεζοδρομοὶ μ' ἄρματα χρυσᾶ;
Σαλπίσματα βασιλικά προστάγματα ἀντηχοῦνε,
Φανταστικὰ φορέματα τριζοβολοῦν κρουσά.

Ἄερτζεις, θρηνη, μιὰ φωτιὰ σὲ γαληνὴ ἀτμοσφαιρα,
Κλαῖς, ἔρωτα, κατὰδικος μέσα σὲ μιὰ σπηλιά,
Τὸ δάσος δένεις, ὦ σιωπή, σὲ νυχτικὴ φοβέρα,
Μνήματα ἀνοίγεις, θάλασσα, πυρὴ ἀπ' τὴν ἀντηλιά.

Στράφτεις στὸ χάος τοῦ ἐγκρεμοῦ, ῥόδο ἄγριο, βυλ-
[σιμόνεις

Φεγγάρι ἐσύ, μελίχλωρο, μιὰ ἀγιάτρεφτη πληγή,
Γάρφαρο, στίχε, ἀναπηδᾶς νερό, καὶ δὲν κορώνεις
Τὸ διψασμένο ἀχειλί, ὅσο κι ἂν πιεῖ.

Ὁ ἴδιος, λές, ὁ Ἀπόλλωνας, λύρα ὑψηλή, σὲ κρούει,
Σὲ ἀγῶνα παναρμόνιον, ὁ ἴδιος, λές, νικᾶ,
Κ' ἐπεφημίς τῶν θεῶν Ἐκεῖνος τώρα ἀκούει,
Ποῦ σ' ἄφησε κληρονομιά τοῦ Ὁρφέα τὰ μυστικά.

Παρίσι

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ο «ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΧΤΗΣ»,

(Άνοιχτό γράμμα στον κ. Χρ.

Θ. Δαραλέξη)

Φίλατε,

Γράφτηκε επιτέλους και μιὰ τίμια κριτική για τὸν «Ἀρχισυντάκτη» μου — ἡ κριτική σου στὰ τελευταῖα «Παναθηναῖα» (σελ. 168—169).

Ὁ ἀγαπημένος φίλος μου κ. Μιχαηλίδης εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ στείλει τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια κ' ἔτσι τὴν κριτική σου τὴ χάρηκα πρὶν ἀκόμα κυκλοφορήσουν τὰ «Παναθηναῖα», κ' ἔτσι διαβάζοντας τὴνε θυμήθηκα τὰ λόγια τοῦ μακαρίτη Περικλῆ Γιαννόπουλου γιὰ σένανε :

— Ὁ Δαραλέξης, μούλεγε κάποτε, ἔχει πλάσει ἓνα δικόνο του ἠθικὸ κόσμο και ζεῖ μέσα σ' αὐτόνε — εἶναι μεσαιωνικὸς ἱππότης, ζώντας μέσα στὸν πύργο του, δλότελα ξένος στὴ σημερινὴ περιουκλωσιά».

Διαβάζοντας τὴν κριτική σου τονὲ θυμήθηκα και τονὲ δικαίωμα τὸν ἀξέχαστο φίλο μας. Τίμια βλέπεις και τίμια κρίνεις και δὲν μπορῶ παρὰ νὰ συχαρῶ τὸ φίλο μου Μιχαηλίδη ποὺ ἐμπιστεύτηκε τὴν κριτική γιὰ τὰ θεατρικὰ ἔργα σὲ τέττα τίμια, σὲ τέττα λευκά χέρια και σὲ τέττα φωτερὴ και ἀχολη ψυχή. Πρέπει νὰ καμαρώνει—και θὰ καμαρώνει δίχως ἄλλο — γιὰ σένανε ὁ διευθυντὴς τῶν «Παναθηναίων», ἔπως καμαρώνω και γὼ γιὰ τὸν «Κριτικὸ τοῦ Νουμά», ποὺ ἔχει πεῖ γιὰ δαύτονε ὁ Ψυχάρης πὼς εἶναι «γεμάτες φῶς οἱ κρίσεις του».

Δὲν τὸ θαμάζεις τὸ ἔργο μου. Τὸ ἐναντίο μιλάς μὲ μεγάλη ἐπιφύλαξη γι' αὐτό — τὸ ἐπικρίνεις τοῦ καταστρώνεις τὰ ψεγάδια του. Μὰ τί σημαίνουν δλ' αὐτὰ ; Τὴ γνώμη σου λές. Και τὸ ζήτημα εἶναι πῶς τὴ λές τὴ γνώμη σου. Ἡρεμα, τίμια, σοβαρά. Δίχως φιλοσοφικὲς φαμφαρνάδες και δίχως πικρόχολη εἰρωνεία. Τὸ ξέρεις πολυκαλὰ πὼς αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν τὴ σοβαρὴ και τίμια κριτική και οὔτε τἀγγίζεις καθόλου. Μιλᾶς γιὰ τὸ ἔργο μὲ σεδασμό· σὰ νὰ γέβεςαι τὸν ἐργάτη ποὺ κοπίασε νὰν τὸ γράφει, σὰ νὰν τοῦ ἀναγνωρίζεις κάποια εὐγενικὰ πρόθεση, κάποιο σκοπὸ ἀνώτερο ἀπὸ τὴ «μόδα» και ἠθικώτερο ἀπὸ τὴν μπακαλοσύνη τῶν ποσοστῶν. Μιλᾶς ὅπως πρέπει νὰ μιλάει ἓνας τίμιος κριτικὸς γιὰ ἓναν τίμιο ἐργάτη.

Και ὅμως, οὔτε δημοτικιστὴς εἶσαι, οὔτε στὸ «Νουμά» θυματίστηκες ποτέ. Τὸ ἐναντίο τὴν «Ἰόνη» σου και τᾶλλα σου θεατρικὰ ἔργα τὰ κακομε-

ταχειριστήκαμε και δὲ σὲ χρειαστήκαμε, βλέπεις, γιὰ τὸν ἀγώνα μας, γιὰ νὰ σὲ ἀνακηρύξουμε και σένα «στύλο» τῆς Ἰδέας. Ἴσως ἐπειδὴ δὲν εἶσαι δημοτικιστὴς κ' ἐπειδὴ δὲ θυματίστηκες ἀπὸ τὸ «Νουμά», μιλάς — πικρὴ ἀλήθεια ! — μὲ τόσο σέβας γιὰ τὸν ἰδρυτὴ του.

Δὲ βαριέσαι ! Τί φελοῦνε τὰ παράπονα ; Ἡ ἀγνωμοσύνη, ἡ κακεντρέχεια, ὁ ἐγωῖσμός, ἀκόμα και ἡ λύσσα τοῦ εὐνοῦχου· σὰ βλέπει τὸν ἄλλον νὰ δημιουργεῖ και νὰ χαίρεται τὴς ὁμορφίης τῆς ζήτησης, οὔτε λείψανε οὔτε θὰ λείψουν ποτέ, ὅσο βαστάει ἡ ζωὴ. Ὅλ' αὐτὰ ὑπάρχουν και θὰ ὑπάρχουν· και πρέπει νὰ παρηγοριεῖται κανεὶς σὰ, σκαλιζοντας τὴ στάχτη αὐτὴ τῆς κακίας, ξετρυπώνει και μιὰ σπῖθα τιμιότητος.

Δικός σου

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (*)

Ὁ Σωτήρης (σὲ λίγο). Ἄκουμπέτι μάνα δὲ θὰν τὴν τελειόσεις τὴν ἱστορία ;

Ἡ Ζαχαρούλα (στὸ Γιανᾶκη). Νὰν τὴν τελειόσω γυιόκα μου ; Σὰς τὴν ἔχω πομένη τόσες φορές· (ὁ Γιανᾶκης δὲν ἀπαντᾶει). Σήμερα, Χριστοῦ ἄλλα ἔπρεπε νὰ ποῦμε.

Ὁ Σωτήρης. Ἐ πέσε ἄλλο μάνα.

Ἡ Ζαχαρούλα (στὸ Γιανᾶκη σκῶδοντας κοντὰ στὸ κεφάλι του). Νὰ πῶ ἄλλο ; Ποιὸ νὰ πῶ ;

Ὁ Γιανᾶκης. Ὅποιο θέλεις μάνα. Μονάχα.... (σταματᾶει).

Ἡ Ζαχαρούλα. Τί γυιόκα μου ;

Ὁ Γιανᾶκης. Ἄ θέλεις νὰ μὲ φειρίσεις λιγούλι.

Ἡ Ζαχαρούλα. Μπὰ ἄκου λείν· (τραδιέται κοντὰ στὸ προσκέφαλο και τοῦ χαδέθει τὸ κεφάλι του μὲ τὸ χέρι τῆς).

Ὁ Γιανᾶκης (ἀναδέδοντας τὸ κορμί του στὸ σκέπασμα). Ἄ μάνα. Τώρα πὲς ὅτι θέλεις Χριστογεννάτικο.

Ἡ Ζαχαρούλα (χαηδέδοντάς του και τὸ κεφάλι). Νὰ πῶ τὴ Θειακούλα ;

Ὁ Σωτήρης. Ὅχι μάνα καινούργιο νὰ πεῖς· (ἀκούγεται βαθεῖα ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας ποὺ σημαίνει τὸν ὄθρο τοῦ μεσονυχτιοῦ).

Ἡ Ζαχαρούλα. Ἡ καμπάνα δὲν εἶναι ;

(*) Κοίταξε ἀριθ. 480, 481 και 483.

‘Ο Σωτήρης (κάνοντας πώς αφογκάζεται). Ναι σημαίνει ή καμπάνα....

‘Ο Γιαννάκης (σάν αφαιρεμένα) :

Σημαίνει ο Θιός σημαίνει ή Γής σημαίνουν τά Έπουράνια σημαίνει κ' ή αγία Σοφιά με τίς χρυσές κιαμπάνες....

‘Ο Σωτήρης. Δέν είν' έφτοῦνο του Χριστογενών-νε Γιαννάκη.

‘Ο Γιαννάκης. Τι σημαίνει κι α δέν είναι ; Λέγε μάνα.

‘Ο Σωτήρης. Νά πάου μάνα στην εκκλησιά ;

‘Η Ζαχαρούλα (λίγο αφτηρά). Νά κάτσεις έφτου πού κάθεσαι (χαηδέδοντας όλοένα τώ κεφάλι του Γιαννάκη). Θα σās πώ πού δέ σās τώχω άκόμα πομένο πώς έγίόρτασαν τά Χριστόγενα οί παρθένες οί άνάνερες άπάνου στα κάτασπρα βουνά ντυμένες με τά άραχνοήφαντα μαγνάδια τους τά μεταξένια και κατάχρυσα. ‘Εκει δέν είναι παρα όλο άνοιξη. ‘Εκει άπλόνουν τίς μυρουδιές τους τίς όνειριασμένες οί παρθένες πού κανέναν άθρωπος δέν άντέχει νά μείνει. Μά χαράστον πού δει κι ας πεθάνει. ‘Αρχισαν τώ χορό τους πρι σημαίνει τόν θδρο ή καμπάνα τής αγιαΣοφιάς πού ακούγεται ως τ' άπάρθυνα λημέρια τους. Στέκονται πού λέτε ούλες οί παρθένες και καμαρόνουν τόν ‘Εφταπάρθενο χορό πού στένουν οι ‘Αρετές. ‘Εκει διαβαίνει τότες κ' ή ‘Ωμορφιά σάν ‘Ανεράηδα λιποπρόσωπη. ‘Ολες παραμερίζουν στο διάδα της και θαμπόνονται. Κ' ή παντοδυναμούσα ή Κόρη πού κρατάει τώ μαγικό ραβδί και χαμογελάει από ζούλεια πού βλέπει τή δόξα τής ‘Ωμορφιάς. Βάνει στο νού της νάν τήν παιδέψει ή ζηλόφτονη και άπλόνει τώ χέρι της και σκορπίζει τώ φαρμάκι της γύρο. Μόνο οί ‘Αρετές δέν τήν έχουν άνάγκη μά ή Γιωμορφιά τήν καταλαβαίνει μέσα της τήν πικρόχολη τή ζούλια της Παντοδυναμούσας τής Κόρης. ‘Από τή Γής φτάνουν ως τά κάτασπρα βουνά όλοένα οί βόγχοι τουν άθρώπωνε πού πονάνε τούς άκούει ή Κόρη και αναγαλιάζει. ‘Απλόνει στα πέ-ρατα τώ μαγικό της τώ ραβδί και διώχνει τήν ‘Ανοιξη και μπουμπουνίζουν τά σύγνεφα και μελανιάζουν τά βουνά και πέφτουν τάραχνοήφαντα μαγνάδια τής Πεντάμορφης κ' οί ‘Αρετές περιλυπες άφίνουν τόν ‘Εφταπάρθενο χορό τους και τραβιόυνται νά φύγουν. Βασίλισσα πάει νά στηθει ή Παντοδυναμούσα στο χαλασμό μέσα· μά τότες άνοίγουν τά έπούράνια και κατεβαίνουν οί φαλμωδιες τουν ‘Αγκέλων με τή σάλπιγκα του ‘Αρχάγγελου πού σημαίνει τή θεία τή γέ-να του Χριστου μας (κάνει τώ σταθρό της) γιατί τήν ίδια ώρα και ο Πατριάρχης μας στην ‘Αγία Σοφιά έψαλε τώ τροπάρι της Γέννησης : «Γενήθηκε ο

Χριστός ! Γενήθηκε ο Χριστός !» ‘Ελάτε παρθένες και τά βουνά ξεμελάνιασαν· τώγιο Βρέφο άφτό θα κρατήσει πιά στο χέρι του τώ μαγικό τώ ραβδί. Δοξασμένες οί ‘Αρετές και νικήτρες ξεαναπροβάλουνε μά ή Γιωμορφιά ;... πούναι ή πρώτη όμορφιά ; !... (γέροντας τώ κεφάλι της στο Γιαννάκη). Σάρσει γυόκα μου ; (βλέποντάς τον με κλεισμένα μάτια· σιγά σιγά) Κοιμάσαι ; (κάνοντας χρονομία και φέροντας τώ δάχτυλό της στο στόμα). Σς... σς... σς... άποκοιμήθηκε (σηκόνεται και τονέ σκεπάζει καλή-τερα· όλο σιγά). ‘Ησυχία τόρα νά κοιμηθεί.

‘Ο Σωτήρης (σιγά). Κοιμήθηκε ;

‘Η Ζαχαρούλα. Ναι νά κάνεις ήσυχία (κάνει κανά δυό βήματα. ‘Από βαθειά ακούγεται δυνατέ-τερα ή καμπάνα. Έρχεται στο παραγώνι και διορθώνει τά ξυλάκια τά έτοιμόδοιστα). Πούσαι Σωτήρη.

‘Ο Σωτήρης. Τι θέλεις μάνα ;

‘Η Ζαχαρούλα. Θέλω μιά χάρη από σένα.

‘Ο Σωτήρης. Τι μάνα ;

‘Η Ζαχαρούλα. Νά προσέχεις τώ Γιαννάκη μας. Νά κάτσει έδω στη φωτιά.

‘Ο Σωτήρης (ξαφνιαζόμενος). Γιατί ; Πού θα πās του λόγου σου ;

‘Η Ζαχαρούλα. ‘Ακου δώ. Τώχω τάμα. Θα πε-ταχτώ ως τήν εκκλησιά νανάψω ένα κερι στη χάρη του. Δέ θάργήσω καθόλου. Δέ θα κάτσω στη λει-τουργία. Θάν τονέ προσέχεις τώ Γιαννάκη μας ; Δέ σιαιάζεσαι ; ; . . .

‘Ο Σωτήρης. Μπά !

‘Η Ζαχαρούλα. Είσαι καλό παιδί· νάχεις τήν έφκή μου Σωτήρη. Δέ θάργήσω καθόλου. Κοίταγε μη θελήσει ο Γιαννάκης μας τίποτις. Δέν τονέ λυπά-σαι τώ Γιαννάκη μας ;

‘Ο Σωτήρης. Τι λές μάνα ;

‘Η Ζαχαρούλα. Μπράβο γυόκα μου. Τώχω τάμα για τώ Γιαννάκη μας νανάψω ένα κερι από τά δικά σου τά λεφτά.

‘Ο Σωτήρης. Νά πās μάνα· νά πās.

‘Η Ζαχαρούλα. Νάχεις τήν έφκή μου γυόκα μου· νάχεις τήν έφκή μου.

‘Ο Σωτήρης. ‘Ενοια σου μάνα. Θάν τονέ προσ-έχω έγω τώ Γιαννάκη μας.

‘Η Ζαχαρούλα (κοιτάζοντας ένα γύρο). Στη στιγμή θάρθώ (έρχεται άπάνου στο Γιαννάκη και τόν κοιτά-ζει κάμποσο· σκύβει τονέ φιλεί άπαλά στο κούτελο και βουρκώνεται. Κάνοντας έπειτα κουράγιο πέρνει τώ μποξά πού πέταξε ο Γιαννάκης και τυλίγει τώ κε-φάλι της. Βάνει τώ χέρι της στον κόρφο της και πιάνει άπόξω τώ μαντύλι) ‘Ετσι γυόκα μου (ξεκι-νάει με πολλή συγκίνηση).

‘Ο Σωτήρης. ‘Ενοια σου μάνα.

Ἡ Ζυγμουόλια. Ὁ Θεὸς στὸ καλὸ· (βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα κι ἔξω ψυσομανάει τὸ χιανόνερο).

Ὁ Σωτήρης ἔρχεται νὰ καθίσει κοντὰ στὴ φωτιὰ καὶ τὴν ἴδιαν ὥρα χωρὶς ἀφτὸς νὰ νιώσει τίποτις, ὁ Γιαννάκης ἀνταρᾶται λίγο ἐνῶ κάτω σὰ σύγγενφο ἀπλόνεται ἀπὸ τὴ σκεπὴ τοῦ χαμόσπιτου.

(Ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΝΗΣ ΚΑΜΗΥΣΗΣ

ΣΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ",

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4

πουλιούνται τὰ κλούθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ τὸ

ἔξὸν ἀπὸ ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμὲς

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιά». — «Ἀγκάθια καὶ Τριβόλι» (Θηγήματα). — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ, «Ὁ Μέγ' Ἀλέξανδρος». — ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Δόξα καὶ Ζωή». — ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝ, «Ἰάκωβος καὶ Κλάη» τοῦ Λόγγου. (μετάφρ.). — «Τίμιος ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετάφρ. λ. 50). — «Ὁ Προσκυνητής». — ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2). — Π. Σ. ΔΕΛΤΑ «Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50). — «Γιὰ τὴν Πατριδα — Ἡ καρδιά τῆς Βασιλοπούλας» (δρ. 3.50). — «Πραμὸθι δίχως ὄνομα» (δρ. 3.50). — «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροκτονίου» (τόμοι 2, 3, 4.50). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΥΤΡΙΝΟΥ. «Ἀπὸ τὸν Κίτρο τοῦ Σαλονιῦ». — ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγούδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50). — «Σακόνταλα» τοῦ Καλλιθέα (δρ. 1). — ΠΑ, «Σαμοθράκη» δρ. 2). — Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΑΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί». — ΑΔΕΣ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΑ, «De Profundis» τοῦ O. Wilde (δρ. 2). — ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΘ «Ἄγγ. τοῦ Δειλινῶ» (δρ. 2). — «Οἱ νεκροὶ τῆς ζωῆς» (δρ. 2). «Στε Ἀλμπουρ» (δρ. 2). — ΑΔΕΣ. ΠΑΛΛΗ, «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας» (Β' ἔκδοσις). — ΑΔΕΣΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «Ἀθρόπινος Μηχανισμός». — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΑΕΡΗ, «Ὁ Λίαν» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.). — ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου: Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μετάφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπούκια». — Δ. Η ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δράματα): «Ζωντανὸ καὶ Πεθαμμένο», — «Ὁ Ἄσπυρος», — «Οἱ Ἀλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΠΝΤΑ «Ἀπὸ τοῦς θρόλους τῶν Αἰώνων», — «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (Α' ἔκδοσις) καὶ Β' ἔκδοσις, τόμοι 2 (δρ. 5). Ζ. ΦΩΤΙΑΝ. (δράματα): «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἀκρογιάλι», — «Χτισμένο στὸν Ἄμμο». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Ἰνστιτούτο». — «Στὴ Φοιτητικὴ Συντροφιά» (λ. 50). — ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ, «Μελάχρα». —

Γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος

ΤΟΜΟΙ περασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (ἔξὸν ἀπὸ τὸν πρῶτο πού δὲν ὑπάρχει κανένα τοῦ ἀντίτυπο) πουλιούνται δρ. 12,50 ὁ ἕνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.φρ. 12,50 γιὰ τὸ ἔξωτερικόν.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ἰδιοκτήτης: Δ. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομὴ χρονιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ φρ. φρ. 12,50. — Γιὰ τὶς ἐλαφρῆς δεχόμεστε καὶ τρίμηνες συντρομῆς (ἢ δρ. τὴν τρίμηνιά). — Κανένα δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲν προπλερώσει τὴν συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο. — Τὰ περασμένα φύλλα πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίосκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες σ' ὅλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΝΕΚΡΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια ἄρχισε νὰ σδύνει μὲ ὠραία παράδοσις τῆς νομικῆς σχολῆς μας, πού ἤρθε νὰ τὴν καταλύσει ὀριστικὰ ὁ νέος Πανεπιστημιακὸς νόμος, ἐννοοῦμε τὴν παράδοσις νὰ εἶναι οἱ διδασκαλικὲς διατριβὲς ἀπλὴ ἀντιγραφή (γινόμενὴ μάλιστα ἀπ' τὸν κλητῆρα τῆς σχολῆς ἢ τὸ τρυφερό του ἡμιου — ἔτσι: εἶτανε στὴν ἐποχὴ μας) ἀπὸ κανένα ἐγχειρίδιο, τὶς περσότερες φορὲς ἀπ' τὶς παραδόσεις τοῦ Θεοφανόπουλου καὶ νὰ μὴν πιάνει οὔτε λιγάκι περσότερο ἀπὸ δεκάξη σελίδες πού ζητοῦσε ὁ ὀργανισμὸς ἔστω καὶ μὲ κίντυνο νὰ μὴν ἀποτελειώσῃ ἡ λέξη ἢ φράση πού ἄρχισε στὴν τελευταία σειρά τῆς σελίδας. Τὸν τελευταῖον καιρὸ φιλοτιμούντανε οἱ διδάκτορες νὰ κάνουν κάτω πρωτότυπο γιὰ νὰ τὸ παρουσιάσουν στὴ σχολὴ — κι αὐτὸ τώρα τόκανε ὁ νέος νόμος ὑποχρεωτικόν. Εἶπα τὴν παράδοσις ἐκείνη ὠραία καὶ ἀληθινὰ λυπούμαι γιὰ τὴν ἔλειψι, ἔτσι μάλιστα πού ἔλειψε. Ὁ ρωμὸς τελειόφοιτος καὶ κοντὰ σ' αὐτὸν οἱ Καθηγητὲς τοῦ ἐνοίωσαν πολὺ γρήγορα πὺς τὰ χρόνια πού περνάει στὸ Πανεπιστήμιον ὁ φοιτητὴς, — λογαριάζω τὸν καλὸ φοιτητὴ, πού δὲ χρωστάει τὸ δίπλωμά του σὲ φροντιστήριον, — ἔτσι ἔπως γίνεται στὸν τόπο μας ἡ διδασκαλία, μάλιστα τοῦ φτάνουν γιὰ νὰ μπεῖ μέσα

στην επιστήμη, για να κατάρθώσι να χρησιμοποιήσῃσι ὅ,τι βρήκε μπροστά του και πῶς τὸ νὰ γίνει σοβαρὴ πρωτότυπη ἐργασία πού νὰ μπορεῖ ὁ φοιτητὴς νὰ τὴν ὑποστηρίξει και σὲ προφορικὴ συζήτηση μὲ τοὺς καθηγητὲς του χρειάζεστανε κάμποση — ὄχι ἢ εὐκολώτερη — ἀκόμα δουλειὰ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ εἰδικέψῃ τὶς γενικὲς του γνώσεις σ' ἕναν κλάδο κ' ἔπειτα νὰ πραγματευθεῖ ἕνα θέμα ἀπὸ ἑαυτόν. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ βρήκαν εἰλικρινέστερο νὰ γελοιοποιήσουν τὸν τύπο τῆς διδαχτορικῆς διατριβῆς και τὸ κατάφεραν πολὺ ὁμορφα. Κι ἄλλου, πού τὰ Πανεπιστήμια στέκουν πὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ δικό μας, οἱ διδαχτορικὲς διατριβὲς γίνονται ἀστειες και μὲ τὸ φανάρι πρέπει νὰ ζητήσῃς τέτοια διατριβὴ πού νάχει κάποια ἐπιστημονικὴ ἀξία. Ἐμᾶς μᾶς φαίνεται πῶς γιὰ νὰ μὴ γελοιοποιεῖται ὁ θεσμὸς τῆς διατριβῆς πού εἶναι ἀρκετὰ σοβαρὸς και ἀξιος, γιὰ νάχει κάποια σημασία ὁ τίτλος τοῦ διδάχτορα, πρέπει νὰ περνοῦν τοῦλάχιστο δυὸ χρόνια ἀπ' τὴν ἡμέρα τῶν γενικῶν ἐξετάσεων, ὥστε τὸ διάστημα αὐτὸ νὰ μπορέσει ὁ πτυχιούχος νὰ γνωρίσει καλύτερα τὸν κλάδο πού τοῦ ἀρέσει, τὴ βιβλιογραφία του — πρᾶμξ σήμερα ἀρκετὰ σπουδαῖο — κ' ἔτσι νὰ παρουσιάσῃ κατὰ πού νάχει ἐπιστημονικὴ ἀξία. Μάλιστα γιὰ νὰ εἶναι αὐτὸ και τότε δυνατὸ πρέπει τὸ Πανεπιστήμιό μας ν' ἀποχτήσει κάποια ὑπαρξὴ και ζωὴ — γιατί ὅπως εἶτανε ὡς τώρα — κ' ὅπως εἶναι δυστυχῶς τοῦλάχιστο στὸν κλάδο μας ἀκόμα και σήμερα — ξερὸ κι ἀνούσιο χωρὶς ζωὴ χωρὶς καμμιὰ γενικώτερη ἰδέα νὰ συγκρατᾷ τὶς παραδόσεις τῶν Καθηγητῶν κάνει ἴσα ἴσα τοὺς ἀπόφοιτοὺς τοῦ ἐντελῶς ἀνίκανους νὰ ἐργαστοῦν ἐπιστημονικά.

Κόντεψα νὰ ξεχάσω τὴν ἀφορμὴ πού μ' ἔκανε νὰ δημοσιέψω τὶς σκέψεις αὐτές· εἶναι μιὰ διδαχτορικὴ διατριβὴ πού μούστειλε ἡ διευτунση τοῦ «Νοῦμᾶ», γραμμμένη ἀπ' τὸν κ. Σταυριδάκη μὲ τὸν τίτλο «Ἡ μινωικὴ δημοσία οἰκονομία, κατὰ τὰ πορίσματα τῶν κρητικῶν ἀνασκαφῶν» και τυπωμένη πολὺ ὁμορφα στὸ Ἡράκλειο στὸ τυπογραφεῖο «Κρητικῆς Στοᾶς». Ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου εἶχε, φαίνεται, ἐπίδωση στὶς οἰκονομικὲς ἐπιστήμες· μὰ μὴ βρίσκοντας κανένα ἐνδιαφέρον ζήτημα μέσα στη σημερινὴ πολιτικὴ ἢ δημόσια οἰκονομία — προτίμησε νὰ δώσει ἐργασία ἀπ' τὴν ἱστορία τῆς δημόσιας οἰκονομίας και μάλιστα ἱστορία λιγάκι παλιούτσικη, γιατί ἀνακατεύεται μὲ τὴν ἐποχὴ τοῦ 2000 — 1200 π. χ. δηλ. ἐδῶ και οὔτε πολὺ οὔτε λίγο 3 — 4 χιλιάδες χρόνια! Φωντάζομαι λοιπὸν τί ἀγάπη πού ἀπό-

χτησε στὰ οἰκονομικὰ μαθήματα ὁ συγγραφέας, τὰ πὸ ζωντανὰ μαθήματα πού ἀκούει ἕνας φοιτητὴς τῆς νομικῆς σήμερα γιὰ ν' ἀφήσῃ τὴν ἐποχὴ πού ζοῦμε σήμερα, γιὰ ν' ἀφήσῃ τὴ ζωὴ και ν' ἀνατρέξῃ τρεῖς χιλιάδες χρόνια πίσω, γιὰ νὰ κάνει τί; — νὰ μᾶς δώσει ντιλετάντικες, ἀτελέστατες χρονογραφικὲς πληροφορίες (κι αὐτὸ γιὰ τὸ σπουδαιότερο λόγο πῶς τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα πού ἔχει στὴ διάθεσή του, εἶναι τόσο λίγα πού δὲν ἐπιτρέπουν νὰ καταπιαστῇ καν κανένας παρόμοια ἐργασία — κι αὐτὸ τὸ κατᾶλεβε ὁ σ. κι ἔμως καταπιάστηκε!) γιὰ διάφορα δημοσιονομικὰ ζητήματα, ἀνακατωμένες ἀτεχνα μὲ παρόμοιες γιὰ ζητήματα πλουτολογικὰ ἢ καν ἀσχετα μὲ τὴν οἰκονομία και χωρὶς καμμιὰ σημασία γιὰ τὸ θέμα πού τὸν ἀπασχολεῖ. Καθὼς εἶπα, τὰ στοιχεῖα τὰ ἱστορικὰ δὲν ἐπιτρέπουν νὰ βγάλῃ κανένας κάποιο συμπέρασμα γιὰ τὴν δημόσια οἰκονομία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἔτσι ἀναγκαστικὰ λείπει ἀπ' τὴν ἐργασία ἡ γενικὴ ἰδέα πού νὰ κρατεῖ τὰ διάφορα τῆς τὰ κεφάλαια και τὸ κομμάτι ζωὴ πού βρίσκουμε σὲ ἱστορικὲς ἐργασίες βαλμένο μέσα ἀπ' τὴ ζωικότητα τοῦ συγγραφέα, ἀπ' τὴν ἰδεολογία του, ἀπ' τὸν τρόπο τῆς παρατήρησής του και κυριώτερα ἀπ' τὴν προσπάθειά του νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας γιὰ τὴ σημερινὴ ζωὴ (χωρὶς αὐτὸ οἱ ἱστορικὲς ἐργασίες εἶναι γιὰ τὸ καλῆ) — αὐτὸ λείπει ἐδῶ ὀλότελα. Ἐτσι ἀπ' τὶς 62 σελίδες τῆς μελέτης βγαίνει μόνο μυρουδιά, σὰν και κείνη πού βγάξουν τὰ νεκροκόκκαλα, παντοῦ τάφος νεκρά! Κ' ἐκείνη ἀκόμα ἡ παράγραφος γιὰ τὸν «προϊστορικὸ σοσιαλισμὸ» (Ν. Β. μὲ κατάχρηση τῆς λέξης «σοσιαλισμὸς») σελ. 33 ἐπ. πού μπορούσε ἕνας ἄνθρωπος νέος μὲ ζωὴ μέσα του νὰ τὴν κάνει ζωντανή, ἀναλύοντας περισσότερο, ἔστω και μὲ ὑποθέσεις, τὴν εἰσφορά τῆς δεκάτης γιὰ τὰ κοινὰ συσσίτια — κι αὐτὴ νεκρὴ και κακομοιριασμένη, Ὁ σ. βρίσκει νὰ πῆ γιὰ αὐτὴ πῶς «Δὲν πρόκειται περὶ κοινοητημοσύνης διότι μόνον ἡ κατανάλωσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ νὰ γίνεται κοινῇ. Δὲν πρόκειται περὶ φόρου διότι τὸ εἰσπραττόμενον δὲν προορίζεται διὰ τὰς γενικὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας. Πρόκειται περὶ τέλους πρὸς ἀμοιβὴν ὑπηρεσίας, μολονότι ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀποδοχῆς διὰ καθένα, διότι γίνεται διὰ σκοπὸν ἐντελῶς σοσιαλιστικόν: διὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ εἰς τὴν κοινωνίαν ἡ διάκρισις πτωχῶν και πλουσίων» (ἀλλοίμονο τί γλέντι γίνεται στὶς γραμμὲς αὐτές!) — γιὰ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ βεβαιωθεῖ ἔπειτα γιὰ τὸ σπουδαιότατο ζήτημα, ἀν τὰ δεῖπνα αὐτὰ ἀναφέρονται στὴν προϊστορικὴν ἢ στὴ δωρικὴ ἐποχὴ!

Λυπάμαι ελικρινὰ πὸ ἀπογοητεύω τὸ νέο μου συνάδελφο ἀπ' τὰ πρῶτά του βήματα. Μὰ τὸ κάνω τόσο ἀσπλαγχνά γιὰ νὰ σταματήσω μιὰ τάση πὸ ἀρχίζει νὰ διαφαίνεται καὶ σὲ μᾶς σὲ μέγαν κύκλο γιὰ ξερῆς, ἀχρηστες ἱστορικές ἐργασίες. Ἄν ἄλλοι λαοὶ μὲ μέγαν πληθυσμὸν καὶ πολὺ μεγαλύτερον ἀνθρώπινον ὕλιν μπόρουν ν' ἀποσποῦν ἀνθρώπους γιὰ «ἐνδιαφέρουσες» ἱστορικές ἐργασίες — ἔτσι γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα — ἡ φτωχὰ πατρίδα μας χρειάζεται τὰ λίγα μπράτσα πὸ διαθέτει νὰ τὰ χρησιμοποιεῖ γιὰ σοβαρώτερες καὶ χρησιμώτερες. Καιρὸς εἶναι ἀκόμα νὰ τὸ νοιώσουν αὐτὸ οἱ νέοι μας τραβώντας χέρι ἀπ' τὴν δύο σύγχρονες ρωμέικες καταστρεπτικὲς ἀρρώστιες — τὴν ἀρχαιοπάθεια καὶ τὴν ποιηματοπάθεια. Τοὺς θέλουμε γιὰ κοινωνικὴ δουλειά, τοὺς θέλουμε γιὰ τὴ ζωὴ. Εἶναι κρίμα νέοι μελετηροὶ καὶ ἔξυπνοι, πὸ μπόρουν νὰ χρησιμοποιήσουν τρεῖς ξένες γλώσσες — σὰν τὸ σ. — νὰ χάνονται σὲ τέτοιες ἀχαρες, νεκρῆς καὶ ἀχρηστες δουλειῆς. Ξέρουμε πὸς σ' αὐτὸ δὲ φταῖν τόσο οἱ ἴδιοι — ὅσο ἐκεῖνοι πὸ μπόρουν νὰ τοὺς ἐπηρεάσουν ἔχοντας τοὺς χρόνια μαθητές. Ξέρουμε πὸς ἔχουμε ἀκόμα χειρότερα νὰ περιμένουμε ἔτσι πὸς εἶναι σήμερα ἡ νομικὴ σχολή. Μὰ ὅσο περνᾷ ἀπ' τὸ χέρι μας δὲ θ' ἀφήσουμε νὰ μᾶς περάσει εὐκαιρία χωρὶς νὰ τὸ βροντοφωνήσουμε στὴ σύγχρονον φοιτητικὴ νεολαία: ἀφήστε τοὺς νεκροὺς νὰ θάβουν τοὺς νεκροὺς τοὺς — γυρίστε τὰ μάτια σας στὴ σημερινὴ ζωὴ μὲ τὰ προβλήματά της καὶ ἀφιερῶστε τὴ δύναμή σας ὅλη στὴν πραγματικότητα, στὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς πατρίδας σας.

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ 'ΕΣΤΙΑΣ, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

I. A. ΚΟΛΛΑΡΟΥ—ΣΤΑΔΙΟΥ 44

Ἐξεδόθησαν: ΚΩΝΣΤ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

ΕΡΓΑ: ΠΟΙΗΜΑΤΑ—ΠΕΖΑ

ΤΟΜΟΙ ΔΥΟ ΣΕΛ. 468

Περιέχουσι πάντα τὰ ἔργα τοῦ δημοτικωτάτου συγγραφέως ποιήματα καὶ πεζά. Τὰ δημοσιευθέντα παρ' αὐτοῦ εἰς βιβλία, εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας καὶ τὰ ἀνευρεθέντα μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀνέκδοτα (τὸ πρῶτον ἤδη δημοσιευόμενα).

Τιμῶνται διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν Δρ. 5

διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν » 6

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΥΣΩΔΙΑ. Ὑπάρχει λοιπὸν καὶ «Ἀστυνομία ἠθῶν». Κολοκυθένια ὑπαρξῆς καὶ αὐτῆ, ἀφοῦ τόσο γελοῖα καὶ ἀνήθικα ἴσαμε τώρα μᾶς φανερώθηκε. Ὡστόσο μιὰ καὶ ὑπάρχει μιὰ τέττα ἀστυνομία, ἀποροῦμε πὸς δημοσιεύονται στὴν ἐφημερίδα «Ἀστὴρ» τὰ «Ἀπόκρυφα θεατρικά μας παρασκηνία» — δηλ. ἕνα σαχλὸ καὶ κακοηθέστατο δημοσίημα. πὸ ἀλλο σκοπὸ δὲν ἔχει παρὰ νὰ γαργαλλοῖ, μὲ ξαδιάντροπες καὶ πορνογραφικὲς περιγραφές, τὸ γούστο τοῦ κοσμᾶκη καὶ νὰν τοῦ κλέψει τὴν πεντάρες του. Καὶ γιὰ νὰν τὸ πιτύχει αὐτὸ ὁ ἠθικώτατος «Ἀστὴρ» κυλάει στὸ βούρκο πρόσωπα καὶ μουντζουρώνει ὑπόληψες καὶ παρουσιάζει τὴν Ἑλλην. σκηνὴν σὰν ἕνα πορνεῖο ἀπέραντο καὶ ὀρθάνοιχτο στὸ κάθε μάτι.

Ἡ Ἀστυνομία τοῦ κ. Ζυμβρακάκη ἀντὶ νὰ κυνηγᾷ τὰ ἐρωτικὰ ζευγάρια, πὸ ἐπιτέλους καὶ ἀφιλιώνεται στὸ μνημεῖο τοῦ Φιλοπάππου ἢ σὲ κανένα ἀπόμερο κήπο κανένα δὲ βλάπτουνε, καλὰ θάκανε νὰ πλώσει τὸ χέρι της, ὀπλισμένο πάντα μὲ τομπήδα, στὰ τέττα δημοσιέματα, πὸ ἀληθινὰ προσβάλλουν τὴ δημοσίαν ἠθικὴν καὶ μολύνουν τὸν ἀέρα μὲ τὴ δυσωδία τους.

ΕΚΒΙΑΣΗ. Κι ἀφοῦ ὁ λόγος γιὰ τὸν «Ἀστὴρ» σὰς σεβρίσουμε ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς περασμένης Τρίτης (σελ. 4, στήλη β, κάτω κάτω) ἕνα χαρακτηριστικὸ παραγραφάκι πὸ σὰς δείχνει μὲ ποῖο τρόπο ἐνεργεῖται ἀπὸ μερικὲς ἐφημερίδες τὸ λεγόμενον σαντάζ.

«Μολονότι γνωρίζομεν τὰ δνόματα τῶν ἡρώων τοῦ σκανδάλου μὲ τὰς συγκεκριμένας λεπτομερείας αὐτοῦ, ἐν τούτοις διὰ λόγους εὐνοήτους ἀποφεύγομεν νὰ τοὺς ἀναγράψωμεν».

Μὲ ἄλλα λόγια: Κύριοι, ἐλάτε αὔριο πρῶτ πρῶτὰ γραφεῖα μας νὰ μᾶς σκάσετε μερικὰ ἑκατοστάρικα, γιὰτὶ ἀλλιῶτικα θὰ βρεθοῦμε στὴ δυσάρεστη θέση νὰ δημοσιέψωμε τὰ δνόματά σας καὶ τὴς «συγκεκριμένας λεπτομερείας».

Κι ὅμως ὁ «Ἀστὴρ», σὰν παραστάθηκε ὁ «Ἀρχισυντάχτης» τοῦ Ταγκόπουλου, ρωτοῦσε:

— Ὑπάρχει τέτιο ἀνήθικο δημοσιογραφικὸ γραφεῖο στὴν Ἀθήνα, σὰν αὐτὸ πὸ παρουσίασε ὁ Ταγκόπουλος στὴ σκηνή;

ΝΑ, Ο ΛΟΓΟΣ. 'Η «'Ακρόπολη» σὲ κάποιο φύλλο της κακίξει τοὺς κ. κ. Παπαναστασίου καὶ Πετμεζᾶ γιατί δὲ δεχτήκανε τὴ θέση τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν πού ἡ Κυβέρνηση τοὺς πρόσφερε.

Ἔτσι, ἅμα τὸ πᾶρει κανεῖς τὸ πᾶμα ξώφερσα, ρήχγει τὸ ἀδικο σ' αὐτούς. Βέβαια, ἔπρεπε νὰ τὴ δεχτοῦνε, μιὰ καὶ τοὺς προσφέρθηκε τέτια τιμητικὴ θέση πού θὰ μπορούσανε νὰ χρησιμοποιήσουν. τὴ μόρφωσή τους καὶ τὴν ἐνεργητικότητά τους γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου.

Μὰ οἱ κ. κ. Παπαναστασίου καὶ Πετμεζᾶς δὲν εἶναι μόνο γεροὶ ἐπιστήμονες. Εἶναι καὶ ἄνθρωποι μὲ ἀρχές, μὲ ὀρισμένο πρόγραμμα, μὲ δράση προδιαγραμμένη, καὶ ὄντας Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι θὰ ἐρχόντουσαν ἀπὸ μιᾶς καὶ ἀρχῆς σὲ σύγκρουση μὲ τὸν Ὑπουργό τους, ἃ δὲ θέλανε νὰ κάμουν ἀβαρῖα καὶ νάρνηθουν τὸ πρόγραμμά τους.

Καὶ τὸ κάτω κάτω, μιὰ Κυβέρνηση ὅσο ἀνορθωτικὴ καὶ ἂν εἶναι, πάντα ἀντιπροσωπεύει καὶ κάπιο κόμμα πολιτικὸ, κ' ἕνας κοινωνιολόγος μόνο σὲ καθαρὰ σοσιαλιστικὸ κόμμα μπορεῖ νὰ νάνηκει καὶ αὐτὸ νὰ ὑπερετεῖ.

Η ΚΛΩΤΣΙΑ. Ἄδικα φωνάζουνε μερικὲς ἐφημερίδες γιὰ κάποιον ἀξιόλογο κύριο πού φορώντας τὴ μάσκα τοῦ φιλεργατικοῦ τὰ κατάφερε νὰ χωθεῖ σὲ Βενιζελικὸ συδασμὸ καὶ νᾶναι σήμερα, γιὰ δευτέρη φορά, βουλευτής. Ἄδικα λοιπὸ φωνάζουν οἱ ἐφημερίδες αὐτὲς καὶ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὸν κ. Βενιζέλο νὰν τοῦ δώσει τὴν κλωτσιὰ καὶ νὰν τονὲ διώξει ἀπὸ τὸ κόμμα του.

Τὴν κλωτσιὰ πρέπει νὰν τοῦ τὴ δώσουν πρῶτα πρῶτα οἱ ἐργάτες, γιὰτὶ αὐτοὶ ξεγελαστήκανε καὶ αὐτοὶ τὸν ἐπιβάλανε, γιὰ ἀντιπρόσωπό τους, στὸν κ. Βενιζέλο. Μ' ἄλλους λόγους, αὐτοὶ τονὲ χρίσανε βουλευτή. Ἄφου λοιπὸν οἱ ἐργάτες πειστήκανε, ἂν καὶ ἀργά, σήμερα πὼς ὁ κύριος αὐτὸς τοὺς κοροϊδεύει καὶ τοὺς ξεμεταλλεύεται χυδαιότατα, ἃς χαϊδέψουνε μὲ τὸ πόδι τους τὰ ψαχνά του καὶ ἃς τόνε στείλουνε νὰ ξεκουράζεται στὶς δᾶφνες του. Ἡ κλωτσιὰ τοῦ κ. Βενιζέλου ἔρχεται δευτέρη.

ΦΑΡΙΣΑ·Γ·ΣΜΟΣ. Ὁ γυμνασιάρχης τοῦ Βαρδακείου κ. Λορεντζάτος καταγγέλθηκε ἀπὸ κάποιον Ἰσοῦττη καθηγητὴ τοῦ ἴδιου Γυμνασίου γι' ἄθεος. Τὴν ὥρα, λέει, πού οἱ μαθητὲς κάνανε μέσα στὴν

τάξη τὴν προσευκὴ τους, ὁ κ. Γυμνασιάρχης δὲ σταυροκοπήθηκε.

Ὁ καθηγητὴς αὐτὸς δὲν πᾶύτηκε ἀκόμα. Σᾶς τὸ βεβαιώνουμε:

ΤΥΦΛΟΙ. Κάποιος μορφωμένος ξένος κληρικὸς, ἀληθινὸς Λευίτης, πού ζεῖ στὴν Ἀνατολὴ καὶ γνώρισε ἀπὸ κοντὰ ἀρκετοὺς δεσποτάδες μὲς καὶ συζητήσε μαζί τους καὶ θαμπώθηκε ἀπὸ τὴ στενοκοφιλιά τους, μᾶς γράφει τὰ ἑξῆς, ἐπιγραμματικώτατα :
— «Οἱ δεσποτάδες σας εἶναι τυφλοὶ, τυφλὸν ὀδηγοί».

Νά, συμπέρασμα σὲ ὅσα γράφουμε στὴν πρώτη πρώτη σελίδα σήμερα γιὰ τὸ διευθυντὴ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς Πόλης.

ΚΑΛΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ. Ὁ Παλαμᾶς παραπονήθηκε κάποτε, σὲ κάπιο ἄρθρο του, πὼς οἱ περισσότεροὶ μας, γράφοντας δημοτικὰ, κρύβουμε τὰ ὀνόματά μας, μασκαρευόμαστε μὲ ψευτονόματα, σὰ νὰ ἐγκληματοῦμε, σὰ νὰ κάνουμε κάτι πού ντροπέμαστε νὰν τὸ φανερώσουμε στὸν κόσμον.

Νά, πού ὁ κ. Γρανίτσας ἔρχεται σήμερα νὰ δώσει τὸ καλὸ παράδειγμα. Πολιτεύεται ὁ κ. Γρανίτσας. Καὶ τὸ νὰ πολιτεύεται κανεῖς σημαίνει πὼς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κολακέψει ὅλες τὶς πρόληψες τοῦ κοσμάκη, γιὰτὶ ἀλλιῶτακα ψήφο δὲν παίρνει. Καὶ τὸ νὰ πολιτεύεται κανεῖς σημαίνει πὼς ἔχει κάπια φιλοδοξία, πὼς βλέπει κάπου πιδ ψηλά ἀπὸ τὸ βουλευτικὸ, καὶ δυστυχῶς ἡ δημοτικὴ γιὰ τὴν ὥρα δὲν τὶς ἐξυπερετεῖ τὶς τέτιες βλέψεις. Τοὺς εἶναι: μάλιστα ἐμπόδιο.

Κι ὅμως ὁ κ. Γρανίτσας, σὰ βέρος Ρουμελιώτης, δὲ δίνει λεπτὸ γιὰ ὄλ' αὐτὰ μὰ ἔρχεται, μὲ τὴν ὑπογραφή του φαρδιά πλατιά, νὰ μᾶς μιλήσει ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ «Νουμά». Ἄς τὸ δοῦν αὐτὸ ὅσοι ἀπὸ τοὺς δικούς μας τρέμουν ἀκόμα καὶ τὸν ἦσκιον τους.

Σ' ὅσους φίλους μᾶς γράφουνε νὰν τοὺς στέλνουμε τὸ «Νουμά», ἀναγκαζόμαστε νὰ παρατηρήσουμε πὼς μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰν τονὲ στέλνουμε χωρὶς προπληρωμὴ. Ἄς πρὸς αὐτὸ ἡ ἀπόφασή μας εἶναι τελεωτικὴ.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Χρ. Χρηστουλάκη «Ὁ Βενιζέλος καὶ ἡ πολιτικὴ του» (ἀριθ. 482, σελ. 339, στήλη 1, κάτω κάτω) ἀντὶ «ἡ τελευταία ἐπανάσταση βρῆκε τὸν τόπο καταστραμμένο ἀπὸ τοὺς Τούρκους» νὰ διορθωθῆ «βρῆκε τὸν τόπο καταστραμμένο (κατατρέχω) ἀπὸ τοὺς Τούρκους».

— Μὰς γράφουν ἀπὸ τὰ Χανιά πὼς ὁ κ. Πολυγιώργης καταγγέλει τὸν κ. Χρηστουλάκη γιὰ ἐξυβρίση («θάπρεπε νὰ νὰ φέρω καὶ τὸ σημερινὸ χυδαῖο ἀντίπαλό του τὸν κ. Χ. Πολυγιώργη, μὲ τὶς μεγάλες προπέρουσες αἰσιοδοξίες του, μὰ αὐτουνού ἡ γνώμη ποτὲ δὲ λογαριάστηκε στὰ σοβαρὰ ἐδῶ. «Νουμὰ», 482, σελ. 337, στήλ. 2). Ὁ κ. Χρηστουλάκης θὰ δικαστῆ ἀπὸ τὸ δρωκτὸ στὰ Χανιά.

— Ὁ κ. Χρηστουλάκης μὰς γράφει πὼς θάπαντήσῃ στὰ πολιτικὰ ἄρθρα τοῦ κ. Γρανίτσα.

— Μὲ τὸ τελευταῖο τους φυλλάδιον τὰ «Γράμματα» τῆς Ἀλεξάνδρειας κλείσανε τὸν πρῶτο τόμο τους. Τὸν πρῶτο τους αὐτὸ σταθμὸ ἐλόκαρδα τὸν χαμετοῦμε. Ἡ ἐκδοσὴ τους, ὅπως τὴ χαρακτηρίζουν οἱ ἐκδότες τους «εἶναι καὶ μένει μιά προσπάθεια ἀπὸ λίγους γιὰ λίγους». Τὴν προσπάθεια αὐτὴ ἡμεῖς τὴ λέμε *εὐγενειὰ*, γιὰ τὴν αὐτὴ εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν μένει, μιά προσπάθεια ἀποκλειστικὰ λογοτεχνικὴ, μακριὰ ἀπὸ κάθε μπακαλοσύνη. Γι' αὐτὸ τὰ «Γράμματα» ἀξίζει νὰ ὑποστηριχθοῦν ἀπὸ ὅσους διαφέρουν γιὰ τὰ γράμματα, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴ γλώσσα. Βγαίνουν κάθε μῆνα. Ἡ συντρομὴ τους εἶναι 10 φρ. τὴ χρονιά. Καὶ τὸ κατατόπι τους: Revue «Grammata». B. P. 1114, Alexandrie (Egypte).

— Στὸ τελευταῖο τους φυλλάδιον τὰ «Γράμματα» δημοσιεύσανε, (ἐξὸν ἀπὸ τὰ «Ροδίτικα τραγούδια» τοῦ κ. Π. Γνευτοῦ, τὶς «Ὀμιλίες μὲ τὸ Rodin» τοῦ κ. Ἀγγελῶ Σικελιανοῦ καὶ ἄλλα διακετὰ πεζὰ καὶ τραγούδια), σὲ ξεχωριστὸ καταθετὸ ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ φυλλάδιον, δύο Πιράπεια καλοζουλεμένα τραγούδια μὲ τὸν τίτλον «Πῆρες». Ἴσως γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν ἕτι δογματίζουσι στὴν 427 σελίδα τους «Ἄν πράγματι σὲ πολλοὺς νέους ποιητὲς αὐθόρμητα παρουσιάζεται ἕνα κοινὸ φαινόμενο, μιά τάση γιὰ τὴν ἐξύμνηση τῆς ἡδονῆς, ἢ καὶ τῆς λαγνείας, πρέπει νὰ χαμετήσουμε αὐτὴ τὴν τάση σὺν τὸ πρῶτο σημάδι οὐσιαστικῆς φιλολογικῆς ἀναγέννησης».

— Δυὸ βιβλιαράκια καινούρια ἐβγαλε ὁ ἀκούραστος φίλος Χρῆστος Βαρλέντης. Τὸ «Ἐῶνα Ρωμιῶ» καὶ τὸ «Μπουκετάκι». Στὸ πρῶτο ἔχει τὰ γνωστὰ πολιτικοκοινωνικὰ ἄρθρα του, πού μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ πρωτοτυπώθηκαν στὸ «Νουμὰ». Καὶ στὸ δεῦτερο μερικὰ τραγουδάκια του. Τὸ καθένα τους πουλιέται μιά δραχμὴ.

— Ὁ κ. Πέτρος Βλαστός (Ἑρμονας) τύπωσε τὴ «Φυσικὴ» του, μεταφρασμένη ἀπὸ τὰ Ἀγγλικά, πού τοῦ τὴν κορόιδεφε κιάλας ἢ «Ἀκρόπολη». Σπολλάτῃ τῆς! Γιὰ τὴ «Φυσικὴ» θὰ γράφουσι ἀργότερα. Ὁ κ. Βλαστός μὰς τάζει στὸ ξόφυλλο πὼς φέτος θὰ τυπώσῃ καὶ τὰ «Κριτικὰ ταξίδια» του πού θὰ μὰς θυμίσουν βέβαια τὶς περιττὲς «Κριτικὲς ἀναποδιές» τοῦ Ἑρμονα στὸ «Νουμὰ». Ὅποιος θέλει νὰποχτήσῃ τὴ «Φυσικὴ» ἄς γράψῃ στὴν ἀκόλουθη σύσταση καὶ θὰν τοῦ σταλῆ χάρισμα: Alex. Pallis Esp. — Tatoi, Aigburth Drive — Liverpool.

— Σὲ κάποια σὺναξη διαφέρων εὐπολόγητων κυρίων ἐγένε κούβαντα γιὰ τὸν Κωστή Παλαμὰ καὶ κάποιοι πρότανε νὰν τὸν φηγίσουνε πρόεδρό τους.

— «Καὶ γιὰ τὸν Παλαμὰ; ρωτᾷ ὁ κ. I. M. Δαμδέργης.

— «Χμ! Γιατὶ αὐτὸς ἐπωσθήποτε σήμερα φαίνεται νὰναι ὁ πρῶτος....

— «Ὁ πρῶτος! Μὴ χειρότερα!... Καὶ τί ἔχει γράφῃ ὁ Παλαμὰς γιὰ νὰναι ὁ πρῶτος; Ἐγὼ τουλάχιστον ἔχω νὰ βεῖξω ἕνα ἔργο!...»

— Αὐτὸς ἔφα. Ἀγλ. ὁ κ. I. M. Δαμδέργης. Ἐφα, κι ἔμοις δὲν ἔφαγε καμιά καταρακακία. Ἀπόδειξη τρανὴ πὼς ἀνάμεσα σὲ τόσους «εὐπολόγητους κυρίους» δὲν ἔτυχε νὰ βρισκῆται καὶ κανένας ἀληθινὸς συγγραφέας.

— Θὰ ἴσρωθῃ μιά σοβαρὴ Ἑταιρεία ἀπὸ Ἑλληνες λογίους καὶ ποιητὲς. Τὴν πρωτοβουλία τὴν εἶχε ὁ κ. K. Μιχαηλίδης, τῶν «Παναθηναίων», καὶ συνεννοήθηκε μὲ τοὺς κ. κ. K. Παλαμὰ, I. Δραγοῦμη, I. Γρυπάρη, A. Καρκαβίτσα, Λάμπρο Πορφύρα, A. Ταγκόπουλο, Παῦλο Νιρβάνη, A. Π. Δημητριάδη (Ρήγα Γκόλφη), μὲ τὶς κυρίες Θεὼν Δρακοπούλου (Μυρτιώτισσα), Εἰρήνη Πολ. Δημητρακοπούλου καὶ μὲ μερικοὺς ἄλλους ἀκόμα. Τοῦτες τὶς μέρες θὰ συναντηθοῦν ὅλοι αὐτοὶ γιὰ νὰ καταρτίσουν τὴν Ἑταιρεία.

— Ἐνα βιβλιαράκι, «Τὰ Ὑπὲρ καὶ τὰ Κατὰ τοῦ Σοσιαλισμοῦ», τοῦ Wilhelm Liebknecht, μεταφράστηκε ἀπὸ τὸν κ. N. Γιαννιὸ στὴ δημοτικὴ καὶ πουλιέται 20 λεπτά. Τὶς προάλλες, στὴν Πόλη, εἶχε ἴσῃ κι ἄλλο βιβλιαράκι σοσιαλιστικὸ, τοῦ Γκ. Ἐρβὲ «Ἡ κοινωνικὴ σπιλίκα», μεταφρασμένο καὶ αὐτὸ στὴ δημοτικὴ ἀπὸ τὸν κ. Ζαχαρία Βαζεσίνη.

— Ἀντὶ μαζιάρωμα, τώρα ἔχουμε στὰ θέατρα τὰ χεροκροτήματα καὶ τὰ ἀδιάκοπα καλέσματα τοῦ συγγραφέα στὴ σκηνή. Ἡ καινούρια μὸδα καθιερώθηκε ἀπὸ τὴν τελευταία παράσταση τοῦ κ. M. Ἰωσήφ.

— Ὁ φίλος κ. Στέλιος Χαριτάκης μετέφρασε στὴ δημοτικὴ τὸ ὑπέροχο ρομάντζο τοῦ μεγάλου Ντοστογιέφσκη «Τὸ ἐγκλημα καὶ ἡ τιμωρία». Τὸ βιβλίον θὰ τυπωθῆ στὰ Χανιά ἀπὸ τὸν κ. Γοργία Φορτσάκη, σὲ δυὸ τόμους, 800 περίπου σελίδες, καὶ θὰ πουλιέται δρ. 4 γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη, καὶ φρ. 4.50 γιὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

— Στὸ τέλος τούτου τοῦ μῆνα θὰ παιχθῆ στὸ «Θέατρο Κυβέλης» τὸ καινούριο κοινωνικὸ δράμα τοῦ κ. Μαρσέλλου «Οἱ νεόπλουτοι».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. **II. Πιτερ**. Heidelberg καὶ **A. Σταμ**. Μόναχο. Λάβαν τὴ συντρομὴ τοῦ 1912 κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. **Θ. Κουφ**. Χανιά καὶ **Θ. Μπ**. Κέρκυρα. Λάβαν τὴ συντρομὴ τοῦ 1912 κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. **I. Ζερ**. Jena καὶ **N. Αναγ**. Πειραιᾶ. Λάβαν τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε.